

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут державного управління
Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

Здобувача вищої освіти Сандиги Максима Вікторовича

академічної групи 281М-23з-1 ІДУ

спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

за освітньо-професійною програмою Публічне управління
та адміністрування

на тему: «Удосконалення діяльності Антимонопольного Комітету України
в умовах воєнного стану»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтингов ою	інституційно ю	
кваліфікаційної роботи	Бородін Є.І.			
розділів:				

Рецензент:				
-------------------	--	--	--	--

Нормоконтролер:	Кравцов О.В.			
------------------------	--------------	--	--	--

Дніпро
2024

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка кваліфікаційної роботи ступеня магістра на тему «Удосконалення діяльності Антимонопольного Комітету України в умовах воєнного стану».

80 стор., 3 табл., 9 рис., 81 джерело.

Ключові слова: КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ, ВОЄННИЙ СТАН, КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА, КОНКУРЕНЦІЯ.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ – діяльність антимонопольних відомств в світовій практиці.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – удосконалення діяльності Антимонопольного Комітету України в умовах воєнного стану.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ – вивчення теоретичних основ та вироблення практичних рекомендацій щодо удосконалення діяльності Антимонопольного Комітету України в умовах воєнного стану з урахуванням зарубіжного досвіду.

У першому розділі висвітлено роль антимонопольних органів у здійсненні конкурентної політики, законодавче забезпечення роботи та завдання та напрями діяльності Антимонопольного Комітету України, проаналізовано особливості адаптації діяльності Антимонопольного комітету України до умов воєнного стану.

Другий розділ присвячено дослідженню особливостей функціонування антимонопольних агентств в країнах з перехідною економікою.

У третьому розділі розглядаються можливості та рекомендації щодо вдосконалення організації роботи антимонопольних органів України з урахуванням зарубіжного досвіду.

Сфера практичного застосування результатів роботи – антимонопольні органи України.

ABSTRACT

Explanatory note of the master's degree qualification thesis on the topic "*Improving the activity of the Antimonopoly Committee of Ukraine in the conditions of martial law*".

80 pages, 3 tables, 9 figures, 81 sources.

Keywords: COMPETITIVENESS, ANTI-MONOPOLY COMMITTEE OF UKRAINE, MARTIAL STATUS, COMPETITIVE POLICY, COMPETITION.

THE OBJECT OF RESEARCH – activity of antimonopoly agencies in global practice.

THE SUBJECT OF THE RESEARCH – improving the activity of the Antimonopoly Committee of Ukraine in the conditions of martial law.

THE PURPOSE OF THE RESEARCH is to study the theoretical foundations and develop practical recommendations for improving the activities of the Antimonopoly Committee of Ukraine under martial law, taking into account foreign experience.

The first chapter highlights the role of antimonopoly bodies in the implementation of competition policy, legislative support for the work and tasks and areas of activity of the Antimonopoly Committee of Ukraine, analyzed the peculiarities of the adaptation of the activities of the Antimonopoly Committee of Ukraine to the conditions of martial law.

The second chapter is devoted to the study of the peculiarities of the functioning of antimonopoly agencies in countries with transition economies. The third section examines opportunities and recommendations for improving the organization of the work of antimonopoly bodies of Ukraine, taking into account foreign experience.

The sphere of practical application of the work results is the antimonopoly bodies of Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ	7
1.1. Роль антимонопольних органів у здійсненні конкурентної політики	7
1.2. Інституційно-функціональні параметри роботи Антимонопольного Комітету України	10
1.3. Адаптація діяльності Антимонопольного комітету України до умов воєнного стану	14
РОЗДІЛ 2. АНТИМОНОПОЛЬНІ АГЕНТСТВА В КРАЇНАХ З ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ	21
2.1. Посилення ролі антимонопольних агентств та підвищення їхньої спроможності	22
2.2. Навчальні запити антимономольних органів	33
2.3. Політики, які сприятимуть взаємодії та співпраці між антимонопольними відомствами	37
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ АНТИМОНОПОЛЬНИХ ОРГАНІВ	41
3.1. Світовий досвід інституційного забезпечення конкурентних відомств та перспективи його використання в Україні	41
3.2. Роль ОЕСР у сприянні міжнародному співробітництву у справах про конкуренцію	61
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Питання антимонопольної діяльності є життєво важливими в Україні та світі сьогодні, коли велика кількість підприємств конкурують один з іншим в ринковій системі. Конкуренція є рушійною силою розвитку економічної системи та невід'ємною частиною господарського механізму, що діє через попит, пропозицію та ціни. Якщо конкуренція не захищена, рано чи пізно вона буде обмежена змовами. Щоб уникнути такої ситуації, міжнародне співтовариство розробило антимонопольне законодавство, спрямоване проти обмеження конкуренції. В Україні функцію захисту конкуренції в бізнесі виконує Антимонопольний комітет України (далі – А.М.К). Нормативно-правова база А.М.К покликана підтримувати здорові ринкові умови. Однак воєнний стан призупинив діяльність А.М.К в багатьох сферах.

В умовах посилення викликів глобалізації та зростання ризиків у всіх сферах економічного життя особливого значення набуває реалізація конкурентної політики, вдосконалення механізмів моніторингу функціонування конкурентного середовища, захисту конкуренції та посилення конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання. Аналіз особливостей міжнародного досвіду зміцнення інституційної спроможності національних конкурентних відомств є важливим науковим завданням. Вивчення та аналіз нормативно-правової бази різних країн, у тому числі й України, допоможе синтезувати сильні та слабкі сторони та зробити висновки щодо того, які конкретні зміни необхідно внести для вдосконалення антимонопольного законодавства України в контексті євроінтеграційного поступу.

Проблема аналізу формування та реалізації ефективної конкурентної політики є предметом наукового аналізу багатьох вчених. Зокрема, серед вітчизняних дослідників слід відзначити В.Лагутіна, який аналізує проблему конкуренції та конкурентного середовища вітчизняного ринку; Л.Куліша,

який розглядає проблему конкуренції через призму трансформації конкурентного процесу; Є.Шелудько, який розглядає конкурентну політику як фактор підвищення конкурентоспроможності України; В.Романенка, який глибоко аналізує питання взаємозв'язку конкурентної політики та конкурентоспроможності економіки, та Т.Щербакову, яка звертає увагу на дуже актуальну адвокацію конкурентної політики. Серед зарубіжних науковців слід відзначити роботи Д. Нормана та Л. Пепара, які аналізують процес злиття в контексті моделі просторової конкуренції Курно; індійських вчених Р. Басанта та П. Мішри, які досліджують вплив вертикальної інтеграції на ринкову владу в індійському промисловому секторі; Д. Манзарі, професора конкурентної політики та права Університетського коледжу Лондона, та ін.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності А.М.К України в умовах воєнного стану з урахуванням зарубіжного досвіду.

Основні завдання дослідження полягають у наступному:

- визначити роль антимонопольних органів у реалізації конкурентної політики;
- дослідити інституційно-функціональні параметри діяльності А.М.К;
- дослідити специфіку діяльності А.М.К України в умовах воєнного стану;
- проаналізувати міжнародний досвід інституційного забезпечення діяльності антимонопольних органів та можливості його використання в Україні;
- визначити способи посилення ролі антимонопольних агентств та підвищення їхньої спроможності в країнах з перехідною економікою;
- дослідити Роль ОЕСР у сприянні міжнародному співробітництву у справах про конкуренцію.

Об'єкт дослідження – діяльність антимонопольних відомств в світовій практиці.

Предмет дослідження – удосконалення діяльності Антимонопольного Комітету України в умовах воєнного стану.

Методологічну та теоретичну основу дослідження склали сучасні методи загальнонаукового та спеціального пізнання: системний, структурний, функціональний, аналітичний та порівняльний методи, що дозволило опрацювати велику кількість наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, базу нормативно-правового регулювання України у сфері інституційного забезпечення діяльності А.М.К України. Комплексне вивчення та аналіз забезпечили виконання поставлених у ході дослідження завдань.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що сформульовані на основі практики рекомендації доведено до рівня практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності А.М.К України в умовах воєнного стану.

Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та чотирьох додатків; 91 сторінка комп'ютерного тексту, включаючи п'ять таблиць і чотири рисунки. Список використаних джерел містить 56 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНИХ ОРГАНІВ

УКРАЇНИ

1.1. Роль антимонопольних органів у здійсненні конкурентної політики

Конкуренція є важливою складовою механізму ринкової економіки. Розглянемо різницю між конкуренцією та державною конкурентною політикою. Конкуренція є рушійною силою розвитку економічної системи та частиною економічного механізму, що діє на основі попиту, пропозиції та цін. Конкурентна політика є частиною національної економічної політики.

З моменту проголошення незалежності в Україні національна конкурентна політика є одним із пріоритетних напрямів державного будівництва. Існують різні тлумачення поняття конкурентної політики серед науковців країни. Наприклад, С. Борисенко визначає термін конкурентна політика як комплекс заходів, спрямованих на створення та захист конкурентного середовища, попередження та безпосереднє запобігання антимонопольним порушенням і сприяння розвитку добросовісної конкуренції [13].

Конкурентна політика – це діяльність держави, спрямована на створення та розвиток конкурентного середовища, управління конкурентними відносинами та процесами з метою підтримки та розвитку конкуренції, усунення негативних наслідків монополізму, захист інтересів споживачів та підприємців, сприяння розвитку добросовісних ринкових відносин та створення конкурентоспроможного українського виробництва [14].

Для того, щоб зрозуміти сутність конкурентної політики, необхідно дослідити сучасний стан товарних ринків України, охарактеризувати їх природу, структуру та інституційні особливості, а також визначити чинники розвитку. Ефективна реалізація конкурентної політики залежить від

правильного визначення та належного аналізу відповідних товарних ринків. Об'єктивне існування неконкурентних ринків, ринкове домінування продавців та виробників ресурсів, а також асиметрія (викривлення) ринкової інформації підвищують роль та значення національної конкурентної політики.

З точки зору економічного змісту, конкурентна політика – це сукупність дій організації, держави, спрямованих на вплив на діяльність учасників ринку з метою заохочення, захисту та розвитку конкуренції. З точки зору юридичного змісту, це, головним чином, примусова діяльність держави, тобто ефективне застосування конкурентного законодавства. З точки зору правового змісту, конкурентна політика повинна бути адаптована до економічних умов, що склалися, з метою вдосконалення конкурентних відносин на ринку.

Антимонопольна політика є важливою частиною конкурентної політики. Предметом антимонопольної політики є процес створення та функціонування монопольних структур в економіці. Антимонопольно-конкурентна політика – це діяльність держави, спрямована на створення оптимального конкурентного середовища для суб'єктів господарювання та забезпечення їх взаємодії, зокрема шляхом недопущення дискримінації одних суб'єктів господарювання по відношенню до інших через монопольне ціноутворення та низьку якість товарів і послуг, а також сприяння розвитку соціально ефективної економіки. [15].

Антимонопольне законодавство забороняє зловживання (монопольним) домінуючим становищем на ринку товарів та зловживання економічною залежністю, коли клієнти або постачальники не мають іншого вибору. Для більш детального розуміння процесів антимонопольного та конкурентного права див. Рис. 1.1.

Рис. 1.1 чітко показує, що антимонопольне та конкурентне законодавство має три конкретні цілі захист споживачів, запобігання монополіям та запровадження і розвиток конкуренції.

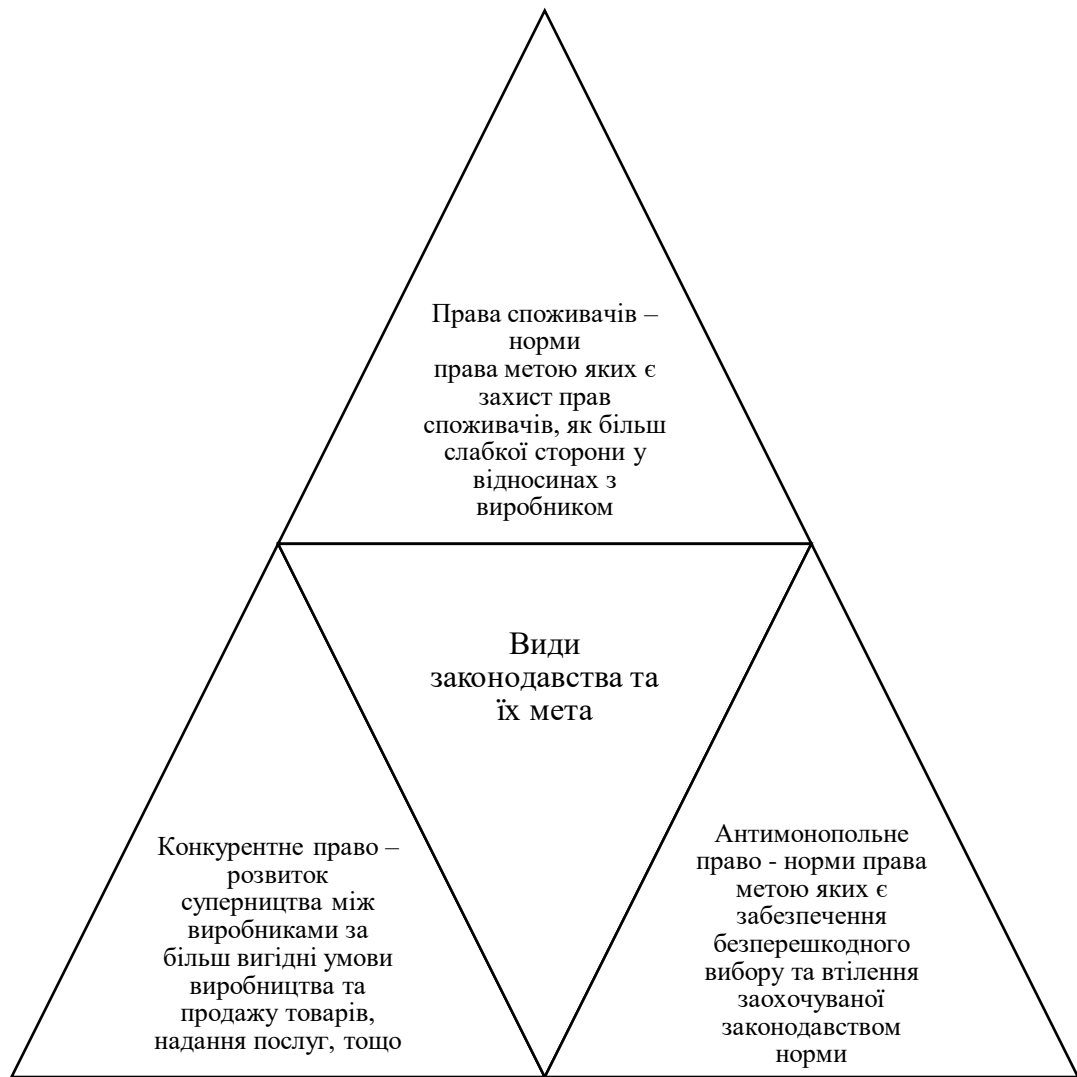

Рис. 1.1. Види антимонопольно-конкурентного законодавства, яке регулює конкуренцію та монополізм

Джерело: побудовано автором на основі [2].

Конкурентна політика в Україні реалізується переважно у таких сферах Правовий захист економічної конкуренції, запобігання, обмеження та усунення зловживань монопольним становищем з боку суб'єктів господарювання та органів влади. Вона запобігає антиконкурентним узгодженим діям, обмежує недобросовісну конкуренцію, сприяє розвитку конкуренції на товарних ринках, обмежує концентрацію суб'єктів господарювання та регулює діяльність суб'єктів природних монополій.

Метою державної конкурентної політики є створення ефективного конкурентного середовища та забезпечення стабільного функціонування ринків. Завдяки діям конкурентної політики підвищується суспільний добробут та максимізується виробництво товарів і послуг для держави. У цьому сенсі під національною конкурентною політикою слід розуміти сукупність цілей і методів впливу держави на ринок з метою підвищення конкурентоспроможності економіки. Конкурентна політика – це державна діяльність, спрямована на створення і розвиток конкурентного середовища та регулювання конкурентних відносин з метою підтримання економічної конкуренції, подолання негативних наслідків монополізму, захисту інтересів суб'єктів господарювання та підвищення конкурентоспроможності національного виробництва [2].

Отже, проаналізувавши роль антимонопольних органів у реалізації конкурентної політики, можна зробити висновок, що конкурентна політика – це система правових, державних, організаційно-економічних та адміністративних заходів, спрямованих на створення конкурентного середовища, захист і розвиток конкуренції та боротьбу зі зловживанням монопольним становищем на ринку. Антимонопольна політика є важливою складовою державної конкурентної політики, спрямованої на запобігання, обмеження та усунення монополістичної діяльності та розвиток конкуренції. Робота у сфері конкурентної політики здійснюється не лише А.М.К України та Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, а й іншими органами державної влади.

1.2. Інституційно-функціональні параметри роботи Антимонопольного комітету України

Антимонопольний комітет України є державним органом, який має власну нормативно-правову базу. За роки незалежності України відбулися

значні зміни в антимонопольному регулюванні. Розвиток інституційної бази конкурентної політики в Україні показано в Табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Становлення системи інституційного забезпечення конкурентної політики в Україні

Етап	Роки	Характеристика етапу	Нормативно-правова база
1	1991-1995 рр.	Започаткування антимонопольного законодавства в Україні, розробка перших основних законів для демонополізації економіки	ЗУ «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції» (1992 р.); ЗУ Про Антимонопольний комітет України» (1993 р.); Державна програма демонополізації економіки і розвитку конкуренції (1993 р.)
2	1996-2000 рр.	Ухвалення засадничих законів, продовження демонополізації, реструктуризація монопольних ринків, поява постійного антимонопольного моніторингу	ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» (1996 р.); ЗУ «Про природні монополії» (2000 р.); Указ Президента України «Про основні напрями конкурентної політики на 1999-2000 роки та заходи щодо їх реалізації» (1999 р.)
3	2001-2013 рр.	Створення законодавчого забезпечення державного регулювання природних монополій, становлення механізмів саморегулювання ринку, створення ефективного механізму для подолання інституційних монополій	ЗУ «Про захист економічної конкуренції» (2001 р.); Указ Президента України «Про основні напрями конкурентної політики на 2002-2004 роки» (2001 р.)
4	З 2014 р.	Адвокатування конкуренції, проконкурентна політика, прозорість, зменшення рівня тінізації економіки з метою уникнення спотворень конкуренції	Концепція Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014-2024 роки (2012 р.)

Джерело: побудовано автором за даними [16].

Табл. 1.1 показує чотири основні етапи розвитку конкурентної політики в Україні. Перший етап – формування конкурентної політики, другий етап – демонополізація, третій етап – захист існуючої конкуренції та четвертий етап – активна адвокація та просування проконкурентної політики. Для забезпечення нормального функціонування конкуренції на українському

ринку наразі діє низка законодавчих та нормативно-правових актів, але через відповідні чинники до них було внесено чимало змін, які відповідають вимогам часу та ринкових умов [17-27].

Таким чином, проаналізувавши правові засади діяльності А.М.К.У на основі вищевикладеного, можна зробити наступні висновки: А.М.К України пройшов шлях становлення та розвитку, який можна умовно поділити на чотири етапи. Кожен з цих етапів відповідає стратегії дій, необхідних для реалізації ринкової економіки в пострадянських реаліях України: нормативно-правова база, що лежить в основі роботи А.М.К, є досить громіздкою і складається із законів та підзаконних актів. Кожен з цих елементів допомагає підтримувати здорову конкуренцію на українському ринку.

А.М.К України є державним органом зі спеціальним статусом, метою якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері державних закупівель. Особливості спеціального статусу А.М.К України визначаються його обов'язками та повноваженнями, в тому числі його роллю у формуванні конкурентної політики, а також законом, іншими нормативно-правовими актами, зокрема особливим порядком призначення на посаду та звільнення з посади Голови, заступника Голови та державних уповноважених А.М.К України, голів територіальних відділень. Захист майнових прав посадових осіб, які займають однакове становище, визначається умовами оплати праці [28].

Основною метою діяльності А.М.К України є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності. А.М.К України є професійною організацією і відповідно до закону складається з Голови та восьми державних уповноважених. Уповноважені А.М.К є незалежними посадовими особами, уповноваженими здійснювати контроль за дотриманням конкурентного законодавства та розслідувати випадки його порушення. Основними завданнями А.М.К є участь у розробці та реалізації конкурентної політики з наступних позицій.

1. Державний контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції відповідно до принципів рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів

2. Запобігання, виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції

3. Управління концентрацією товарів (цін), що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій, узгодженими діями суб'єктів господарювання та їх регулювання

4. Сприяння розвитку добросовісної конкуренції

5. Методичне забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції

6. Здійснення моніторингу розвитку конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель [29].

Керівні принципи та пріоритетні дії А.М.К щодо розвитку національної конкурентної політики наведені у Додатку А.

А.М.К України має такі повноваження:

1) визначення меж товарного ринку;

2) визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на товарному ринку;

3) виявлення порушень щодо суб'єктів господарювання та забезпечення відокремлення монопольних утворень;

4) внесення обов'язкових подань до компетентних органів для розгляду питання про анулювання ліцензій або призупинення зовнішньоекономічної діяльності у разі порушення законодавства;

5) прийняття положень про захист конкуренції.

1.3. Адаптація діяльності Антимонопольного комітету України до умов воєнного стану

Коли почалося російське вторгнення в Україну і було оголошено воєнний стан, А.М.К України переїхав з Києва до Львова.

Після запровадження воєнного стану А.М.К України адаптував свою роботу як антимонопольного органу та арбітра у сфері державних закупівель до військової ситуації [41] Зміни відбулися у таких сферах діяльності А.М.К.У, як контроль за інтенсивними та узгодженими діями, допустимість державної допомоги та оскарження порушень у сфері державних закупівель. Розглянемо їх більш детально.

Згідно з розпорядженням від 7 березня 2022 р., А.М.К.У вирішив призупинити розгляд наступних справ.

- Заяви та справи щодо узгоджених дій та надання дозволів на концентрацію
- Заяви про порушення законодавства про захист економічної конкуренції
- Заяви про захист прав/недобросовісну конкуренцію
- Заяви про надання попередніх висновків щодо узгоджених дій та концентрації;
- Заяви про перевірку/перегляд рішень А.М.К.У
- Повідомлення, заяви та справи щодо державної допомоги; листи-роз'яснення щодо застосування законодавства про державну допомогу.
- Скарги про порушення законодавства у сфері публічних закупівель.

Крім того, буде припинено розгляд справ, рішення у яких не будуть прийняті до 25 лютого 2022 р.

Також було вирішено зупинити публікацію в електронній системі закупівель рішень за скаргами про порушення Закону «Про публічні

закупівлі» та строків надання інформації на запити А.М.К.У та інших розслідувань (кінцевий термін – після 25 лютого 2022 р.).

Однією з основних функцій А.М.К.У є контроль за централізованою та скоординованою поведінкою суб'єктів господарювання.

30 березня 2022 р. А.М.К.У прийняла Роз'яснення рекомендацій щодо активізації та скоординованих дій в умовах воєнного стану [42] («Роз'яснення рекомендацій»), яке спрощує процедури підготовки, складання та подання заяв про попереднє схвалення активізації та скоординованих дій («Заяви») порівняно з довоєнним періодом, а також призупиняє та поновлює їх розгляд. Процедура викладена в Настановах.

Відповідно до Методичних рекомендацій, воєнний стан не скасовує необхідності подання заяв на узгоджені дії та концентрацію у випадках, передбачених Законом України «Про захист економічної конкуренції». Однак, враховуючи, що війна об'єктивно обмежує можливості підприємств щодо підготовки та подання таких заяв, А.М.К.У допускає скорочення переліку документів.

У випадку концентрації такими заявами є наступні (п. 27 Рекомендацій)

- документи, пов'язані зі сплатою зборів;
- схема відносин контролю учасників концентрації;
- план зміни відносин контролю у зв'язку з концентрацією;
- копія довіреності про призначення та повноваження представника;
- документи, що дають змогу ідентифікувати фізичну особу заявника;
- опис основних видів діяльності учасника та зазначення пов'язаних видів діяльності;
- у випадку недружнього поглинання – копія листа від організації, акції якої планується поглинути;
- будь-які інші документи або інформація, які заявник вважає необхідними.

Такий скорочений перелік значно полегшує підготовку заяви, оскільки немає необхідності готувати об'ємні документи, передбачені розпорядженням

А.М.К.У від 19 лютого 2002 р. № 33-р «Про концентрацію» [23], такі як економічне обґрунтування концентрації, розрахунок загальної кількості акцій, відомості про концентрацію, розрахунок показників учасників концентрації тощо, а також подавати заяву про надання дозволу на концентрацію, яка не є обов'язковою.

Для узгоджених дій перелік документів ще коротший (стаття 30 Рекомендацій) і складається з опису відносин контролю учасників узгоджених дій та документів, включених до пунктів 1, 4, 6 та 8 наведеного вище переліку. Для порівняння, Розпорядження 26-р від 12 лютого 2002 р. про узгоджені дії [24] вимагає підготовки великого обсягу інформації про узгоджені дії (опис заявленої дії та розрахунок вартісних показників), а також інших документів залежно від особливостей узгодженої дії.

Однак спрощення питань, пов'язаних з війною, не скасовує повністю необхідність подання повного переліку документів. Розгляд заяв А.М.К.У призупиняється під час воєнного стану, але протягом трьох місяців після закінчення/відміни воєнного стану заявник повинен подати до А.М.К.У всі документи та інформацію, передбачені Розпорядженням 33-р про концентрацію або Розпорядженням 26-р про спільні дії, які не були подані разом із заявою під час воєнного стану.

А.М.К.У продовжить розглядати та оцінювати заяви, отримані в період дії воєнного стану, якщо заявник вчасно (протягом трьох місяців) подав усі документи, передбачені відповідними нормативно-правовими актами.

Оскільки на період дії воєнного стану оцінка заяв призупиняється, на практиці може статися так, що навіть якщо заявник подав документи, передбачені методичними рекомендаціями, заяву не буде розглянуто А.М.К.У, а фактична концентрація відбудеться без попереднього дозволу А.М.К.У. У таких випадках, відповідно до Рекомендацій, штрафні санкції не можуть перевищувати 3 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (51 000 грн.), якщо концентрація не призводить до монополізації ринку (чи значної частини ринку) чи суттєвого обмеження конкуренції, забороненого законом

України «Про санкції». Такий самий розмір штрафу накладається за узгоджені дії, здійснені без попереднього дозволу А.М.К.У, за умови, що заявник подав документи, передбачені інструкцією.

Однак слід зазначити, що «пільговий» розмір штрафу визначатиметься лише у разі дотримання вимог до заяви/заяв та строків, передбачених у рекомендаційних роз'ясненнях. Якщо заяву про надання дозволу на концентрацію/координовані дії не подано щонайменше за 15 календарних днів до початка концентрації/координованих дій, розмір штрафу значно збільшується до неоподаткованого мінімуму - 20 000 (340 000 грн.).

«Червоні прапорці» концентрації стосуються наступних ситуацій:

- 1) кінцевим бенефіціарним власником одного з учасників концентрації є громадянин російської федерації, який підтримав військову агресію проти України;
- 2) якщо А.М.К.У вважає, що метою концентрації є виведення активів з-під міжнародних санкцій, накладених у зв'язку з військовою агресією проти України/акцій/паїв/часток/долей, і має обґрунтовану підозру, що метою концентрації є їх виведення. У таких випадках штраф за недозволену концентрацію буде обмежений 5% доходу організації за попередній звітний рік.

Варто також зазначити, що спрощено процедуру подання заявки на отримання дозволу на концентрацію. Якщо в довоєнний період заявки подавалися як в електронному, так і в паперовому вигляді, то зараз дозволено подавати документи лише електронною поштою.

З Методичних рекомендацій зрозуміло, що розгляд справ про надання дозволів на концентрацію/дозволів на спільну діяльність має повернутися до нормальної «довоєнної» процедури протягом трьох місяців після скасування воєнного стану.

Відповідно, компанії, які планують концентрацію або узгоджені дії під час воєнного стану, повинні подати до А.М.К.У, згідно з переліком, визначеним у керівних принципах, заяви та документи не пізніше ніж за 15 днів до початку концентрації/скоординованих дій та не пізніше ніж через три

місяці після закінчення/ліквідації воєнного стану – всі документи та інформацію, що вимагаються Регламентом 33-р про концентрацію або узгоджені дії та Регламентом 26-р про узгоджені дії. Також можуть бути накладені символічні штрафи, якщо така концентрація або узгоджені дії здійснюються без дозволу А.М.К.У.

Державна допомога – це підтримка організації за рахунок національних або місцевих ресурсів з метою сприяння виробництву певного виду товарів або здійсненню певного виду господарської діяльності. Це включає в себе допомогу організаціям у вигляді субсидій, грантів, знижок та податкових пільг. Рішення про надання державної допомоги приймають надавачі державної допомоги – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, а також уповноважені юридичні особи, які діють від їхнього імені.

Допомога може бути спрямована на будівництво інфраструктурних об'єктів, підтримку сектору оборони держави, розвиток освітніх проектів та інших пріоритетних галузей як під час воєнного стану, так і в післявоєнний період.

Принцип конкуренції визнає, що державна допомога спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції. Тому А.М.К.У є компетентним органом, який розглядає нові повідомлення про державну допомогу та оцінює їхню прийнятність з точки зору конкуренції. 13 квітня 2022 р. набув чинності Закон України № 2175-ІХ від 1 квітня 2022 р. [43], яким внесено зміни до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Зміни спростили механізм надання державної допомоги підприємствам під час воєнного стану та протягом одного року після закінчення/скасування воєнного стану.

По-перше, дозволено надання державної допомоги під час воєнного стану; А.М.К.У також роз'яснив, що під час воєнного стану може бути дозволена державна допомога, затверджена нормативно-правовим актом органу, що надає державну допомогу, з метою захисту конкуренції [44].

По-друге, під час воєнного стану не застосовуються такі положення А.М.К.У: допустимість державної допомоги (статті 6 і 7), нова державна допомога (статті 9-11), незаконна державна допомога та неналежне використання державної допомоги (статті 12 і 13), повернення державної допомоги, неприйнятної для конкуренції (стаття 14), ефективна державна допомога (стаття 15), моніторинг державної допомоги (стаття 16). Положення цього Закону, що стосуються вищезазначених статей, та інші правові норми, що впливають з цих статей, не застосовуються.

По-третє, надавачі державної допомоги звільняються від наступних зобов'язань:

- повідомляти про нову державну допомогу та пропонувані зміни до умов існуючої державної допомоги (якщо вона надається під час воєнного стану та протягом одного року після його припинення/скасування);
- надавати інформацію про наявну державну допомогу, надану під час воєнного стану та протягом одного року після його припинення/скасування.

Крім того, роз'яснення А.М.К.У щодо законодавства про державну допомогу [45] показує, що з моменту оголошення воєнного стану всі строки призупиняються:

- це чітко зазначено в листі А.М.К.У до надавачів державної допомоги щодо неопрацювання нових повідомлень про державну допомогу (отриманих до оголошення воєнного стану);
- лист А.М.К.У до надавачів та/або отримувачів державної допомоги (отриманий до оголошення воєнного стану) з проханням надати інформацію, необхідну для оцінки повідомлень про державну допомогу та справ;
- розгляд листів (які перебували на розгляді А.М.К.У до оголошення воєнного стану) з проханням надати роз'яснення щодо застосування законодавства про державну допомогу, за якими станом на 25 лютого 2022 р.

не було прийнято жодного рішення. Їх розгляд триватиме і після закінчення або скасування воєнного стану.

Таким чином, запропоновані зміни передбачають, що в період воєнного стану А.М.К.У не розглядатиме нові повідомлення про державну допомогу, не оцінюватиме справи про державну допомогу та не перевірятиме інформацію про незаконну державну допомогу. Водночас, вся державна допомога, надана під час воєнного стану, стає дозволеною державною допомогою без повідомлення А.М.К.У.

РОЗДІЛ 2

АНТИМОНОПОЛЬНІ АГЕНТСТВА В КРАЇНАХ З ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

2.1. Посилення ролі антимонопольних агентств та підвищення їхньої спроможності

За останні роки багато країн з перехідною економікою прийняли закони про конкуренцію та створили антимонопольні агентства для забезпечення їх виконання. Значення, яке ці країни надають політиці конкуренції, зростає і проходить паралельно, іноді з відставанням, з процесом лібералізації та збільшення участі приватного сектора в економіці. Численні нещодавні міжнародні ініціативи [57] у сфері конкурентної політики, співпраця Європейської комісії з країнами-членами ЄС, багатосторонні програми ЮНКТАД та ОЕСР, а також двосторонні угоди, підписані Сполученими Штатами, свідчать про зростаючий інтерес до посилення ролі антимонопольних агентств та підвищення їхньої спроможності.

Протягом 2023 року Інститут Світового банку направив анкету з оцінки потреб 48 агентствам з питань конкуренції в країнах з перехідною економікою в Африці, Азії, Європі та Латинській Америці. Цей опитувальник має багато цілей, найважливішою з яких є визначення сфер, у яких антимонопольні агентства в країнах з перехідною економікою повинні інвестувати в людський капітал. Ефективність роботи антимонопольного агентства залежить від багатьох змінних, таких як фінансові ресурси, незалежність, а також правове та політичне середовище. Незважаючи на те, що сукупність цих та багатьох інших змінних впливає на результати діяльності агентства з питань конкуренції, обдарованість людським капіталом виділяється як ключовий пояснювальний фактор ефективності. Незважаючи на акцент на напрямках підготовки, опитувальник оцінки потреб також надає цінні дані про

завантаженість антимонопольних агентств (злиття та випадки антиконкурентної поведінки), забезпеченість персоналом та пріоритетні сектори інфраструктури.

Опитувальник оцінки потреб Інституту Світового банку доповнює інші ініціативи у сфері конкурентної політики. Наприклад, протягом останніх двох років Міжнародна мережа конкуренції провела детальні анкетування серед своїх членів для вирішення конкретних сфер конкурентної політики (адвокація, процедури злиття та реалізація конкурентної політики). ОЕСР також бере участь у низці ініціатив з розбудови потенціалу та переглядів законодавства та політики конкуренції.

Результати опитувальника оцінки потреб класифікуються відповідно до аналітичного регіонального угруповання Світового банку. Було отримано 35 відповідей на запитання опитування. З огляду на кількість відповідей, отриманих від кожного регіону, представлено результати лише для трьох регіонів: Східної Азії та Тихоокеанського регіону (EAP), Латинської Америки та Карибського басейну (LAC) та Європи та Центральної Азії (ECA). Експерти вважають, що відповіді на опитування є репрезентативною вибіркою, а суттєві результати, представлені в цьому аналізі, є значущими для виявлення потреб та визначення пріоритетів. Результати представлені у вигляді малюнків і таблиць, в яких порівнюються три вибрані регіони – Східна Азія і Тихоокеанський регіон, Латинська Америка і Карибський басейн (LAC) і Європа і Центральна Азія. Проаналізуємо основні результати та опишемо проблеми при оформленні та інтерпретації анкети.

З цієї анкети оцінки потреб можна винести важливі факти та уроки. Відповіді чітко вказують на те, що антимонопольні відомства вважають етап інституційного створення завершеним і наразі їм необхідно вдосконалити свою спроможність вирішувати технічно складні справи про злиття та антиконкурентну поведінку. Як правило, найскладнішими випадками є ті, які стосуються регульованих секторів інфраструктури, які перебувають у віданні приватного сектору. Антимонопольні відомства вважають, що регулюючі

органи, а також представники судової гілки влади повинні брати участь у курсах конкурентної політики для досягнення ефективної імплементації конкурентного законодавства. Не менш важливим, ніж уроки для оформлення конкурсних курсів, анкета надає детальну картину завантаженості конкурсних агентств, забезпеченості персоналом та пріоритетних секторів. Погляд на антимонопольні органи як на однорідну групу в різних країнах і регіонах може бути рішуче відкинутий. Аналіз анкети оцінки потреб показує, що існують значні неоднорідності між повноваженнями антимонопольних агентств, звільненими секторами, професійним кадровим потенціалом та потребами у спроможності.

Анкета була розіслана 48 країнам з перехідною економікою в Африці, Азії, Європі та Південній і Центральній Америці в період з лютого по липень 2023 року. Всього 35. Відповіді були отримані, остання у вересні 2023 року.

У таблиці 2.1 відповіді класифікуються відповідно до аналітичного регіонального угруповання Світового банку.

Таблиця 2.1

Відповіді за регіонами [57]

Регіони	Відповіді	Країни
Африка	2	Замбія, Буркіна-Фасо
Східна Азія і Тихоокеанський регіон	5	Корея, Філіппіни, Таїланд, Тайвань, Індонезія
Східна Європа та Центральна Азія	14	Хорватія, Чехія, Естонія, Латвія, Литва, Македонія, Польща, Російська Федерація, Словацька Республіка, Словенія, Сербія, Чорногорія, Україна, Вірменія, Азербайджан
Латинська Америка і Карибський басейн	9	Бразилія, Чилі, Колумбія, Перу, Венесуела, Коста-Ріка, Мексика, Панама, Ямайка
Близький Схід і Північна Африка	3	Туніс, Кіпр, Мальта
Південна Азія	2	Шрі-Ланка, Пакистан

Для кількісного аналізу було розглянуто лише три регіони (Східна Азія

та Тихоокеанський регіон, Східна Європа та Центральна Азія та Латинська Америка та Карибський басейн), оскільки кількість відповідей, отриманих від країн трьох інших регіонів (Африка, Південна Азія та Близький Схід і Північна Африка) не забезпечує мінімального ступеня впевненості для здійснення висновків та порівняння з іншими регіонами.

Беручи до уваги вибірку в цілому, кількість відповідей є достатньою і репрезентативною для трьох обраних регіонів. У відносному вираженні Міжнародна мережа конкуренції, будучи найактивнішою мережею агентств з питань конкуренції, станом на листопад 2023 року налічує сорок три члени, які можна віднести до країн з перехідною економікою або країнами, що розвиваються. Таким чином, наявність тридцяти п'яти відповідей забезпечує високий ступінь впевненості в результатах, отриманих за допомогою цієї анкети оцінки потреб.

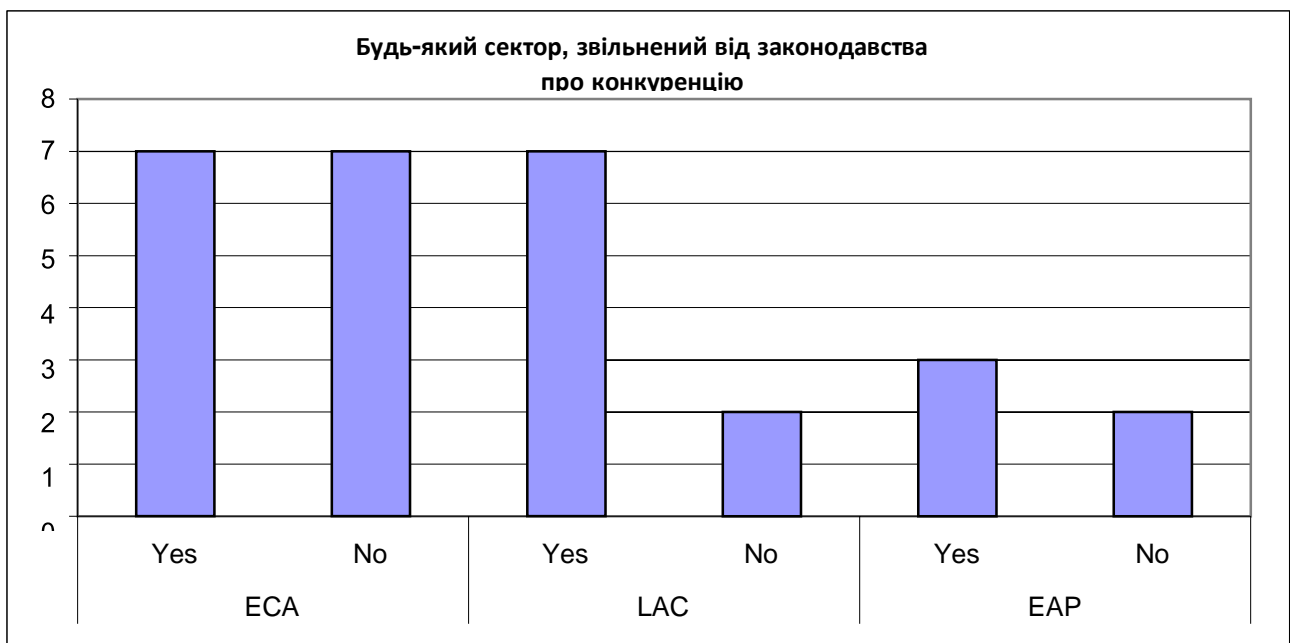

Рис. 2.1. Розподіл секторів, звільнених від законодавства про конкуренцію [57]

Відповіді свідчать, що в більшості країн законодавці надали пільги певним секторам економіки. Деякі винятки є постійними, а інші –

тимчасовими. Згідно з відповідями, останні обґрунтовуються як поступка, надана галузям, які мають пристосуватися до процесу лібералізації. На жаль, не було надано жодної інформації про тривалість тимчасових звільнень. Антимонопольне законодавство передбачає тимчасові та постійні винятки в трьох регіонах. Деякі з звільнених секторів:

Постійні: сільське господарство, ринок праці, фінансові ринки, державні монополії, водопостачання та водовідведення, наземний пасажирський транспорт, електроенергетика.

Тимчасові: телекомунікації, поштовий сектор, залізниця, авіаційний транспорт.

Країни LAC, як правило, мають антимонопольне законодавство, яке застосовується до всіх секторів. Цей результат відрізняється від результатів ЕСА та ЕАР, де у половини країн, що відповіли на запитання анкети, деякі сектори виключені із застосування законодавства про конкуренцію.

Рівень активності: проаналізовано злиття та поглинання за попередні 12 місяців (рис.2.2).

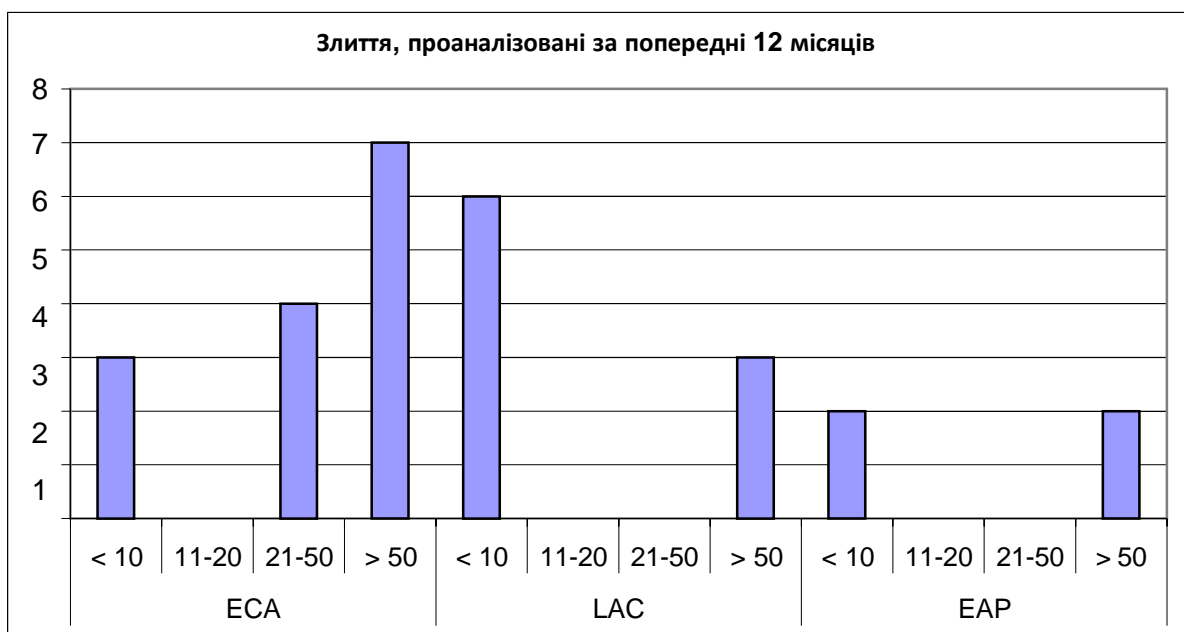

Рис. 2.2. Злиття, проаналізовані за попередні 12 місяців [57]

Це питання дає уявлення про те, яке навантаження має агентство з питань конкуренції у сфері злиттів. На рис. 2.2 видно, що антимонопольні агентства можна поділити на дві групи, одна з яких мала проаналізувати понад 50 злиттів минулого року, а інша – менше десяти. У ЕСА більшість агентств повинні були розглянути більше 50 злиттів, в той час як в ЛАС більшість антимонопольних агентств проаналізували менше 10 злиттів. У ЕАР половина відповідей вказала на робоче навантаження понад 50 злиттів, а половина – менше 10.

У цих трьох регіонах існує чітка дихотомія між агентствами, які аналізують невелику кількість справ, і тими, які повинні аналізувати велику (понад 50) кількість злиттів на рік. Чи може цей результат бути зумовлений різним розміром економік? Щоб відповісти на це питання, порівняємо розмір економіки (вимірюється валовим національним продуктом) з кількістю злиттів. Тенденція показує дуже слабке співвідношення між цими двома змінними, маючи на увазі, що розмір економіки не може пояснити кількість справ про злиття, що розглядаються антимонопольним агентством.

Деякі закони про конкуренцію встановлюють вимоги до мінімального річного доходу сторін, що об'єднуються, для розгляду конкурентним агентством можливості розгляду питання про злиття, тоді як інші встановлюють вимоги, які зобов'язують антимонопольні агентства аналізувати майже всі злиття в економіці, незалежно від їх розміру.

З огляду на відсутність кореляції між рівнем економічної активності та кількістю проаналізованих антимонопольними агентствами злиттів, можна сміливо стверджувати, що на завантаженість антимонопольного агентства більшою мірою впливають законодавчі вимоги, закладені в антимонопольне законодавство, ніж розмір економіки.

Як правило, антимонопольні агентства мають строки для схвалення/відхилення або обумовлення злиття та поглинання. Цього не можна сказати про справи про антиконкурентну поведінку, вирішення яких зазвичай потребує більше часу. Це питання стосується того, скільки нових справ про

антиконкурентну поведінку надійшло протягом попередніх 12 місяців до пулу справ, які має вирішити антиконкурентне відомство.

У супутньому питанні йшлося про те, скільки нових справ про антиконкурентну поведінку підпадають під категорію «завищені ціни». Деякі антимонопольні відомства розглядають випадки експлуаторського зловживання домінуючим становищем (ціни вважаються «занадто високими»), тоді як інші допускають лише випадки виключного зловживання домінуючим становищем (дії, спрямовані на виключення з ринку існуючих або потенційних конкурентів). Схоже, це питання було недостатньо зрозумілим і було проігнороване в більшості відповідей. Відмінність цих двох напрямків поведінки має важливі наслідки для ролі антимонопольного агентства як регулятора ринку.

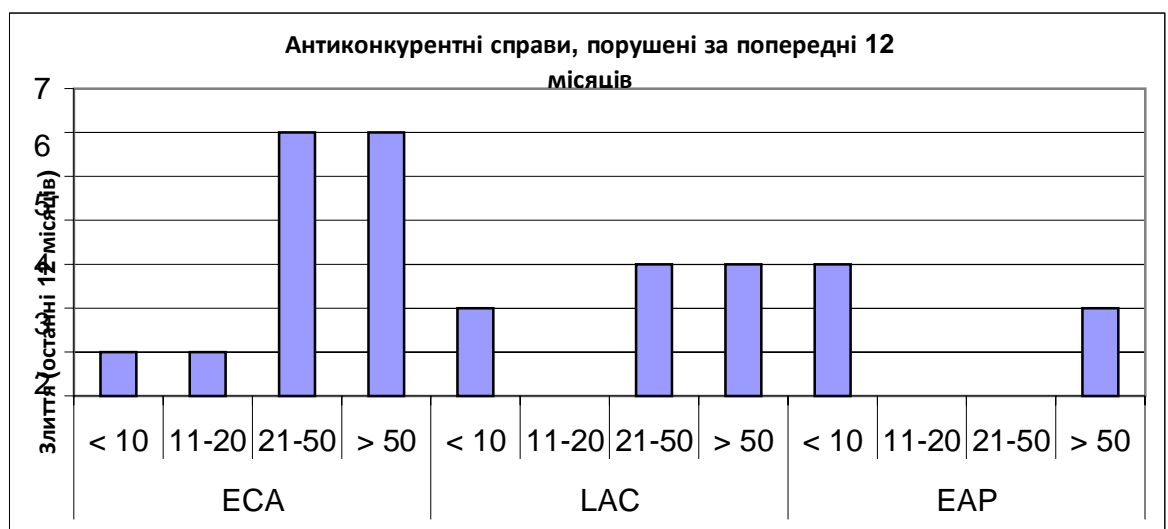

Рис.2.3. Динаміка розгляду антикорупційних справ [57]

Якщо антимонопольне законодавство розглядає завищені ціни як зловживання домінуючим становищем, антимонопольні агентства повинні інвестувати у визначення того, які ціни є «справедливими», а які – «занадто високими». Імпліцитно завдання антимонопольного агентства значно наближається до типового регулятора, завдання якого полягає у встановленні цін на ринку [58]. У Сполучених Штатах і Європейській комісії випадки

завищених цін розглядаються тільки в тому випадку, якщо ці ціни є наслідком поведінки виключення. Важливо зазначити, що ті країни, які зафіксували найбільшу кількість випадків антиконкурентної поведінки, згадали, що більшість із них стосувалися випадків завищення цін. Таким чином, антимонопольне законодавство, яке встановлює юридичну фігуру завищених цін, накладає значний тягар – з точки зору кількості справ і потреби в людських і фінансових ресурсах – на антимонопольні агентства.

У країнах ЕСА та ЛАС більшість антимонопольних відомств отримали понад 20 нових кейсів за попередні 12 місяців. У сфері конкуренції на Східному ринку агентства повинні виносити рішення щодо занадто великої кількості або занадто малої кількості випадків. Анкета не надає можливості розбити відповіді за типами поведінки (наприклад, фальсифікація ставок, фіксація цін, розподіл ринку, відмова від угоди, грабіжницьке ціноутворення тощо).

Чи вистачає людських ресурсів конкурентним агентствам? Вони переукомплектовані чи недоукомплектовані? Середнє значення відповідей для кожного регіону ілюструє значні відмінності в загальній кількості персоналу, зайнятого в антимонопольних агентствах. Агентства в регіоні Східної Азії та Тихоокеанського регіону мають у чотири рази більше персоналу, ніж агентства з питань конкуренції в Латинській Америці. З інформації про кількість злиттів та антиконкурентних випадків, про які повідомлялося раніше, зрозуміло, що спостережувана різниця в кадрах у різних регіонах не може бути пояснена рівнем діяльності конкурсних агентств у кожному регіоні. Тобто антимонопольні агентства в ЕАР не розглядають в чотири рази більше справ, ніж агентства в ЛАС, або в два рази більше справ, ніж агентства в ЕСА. Частково різниця в загальному середньому персоналу між ЕАР та іншими регіонами спричинена тим фактом, що деякі антимонопольні агентства в ЕАР мають ширші повноваження, які включають «несправедливу ділову практику», сферу, яка вимагає значного кадрового забезпечення.

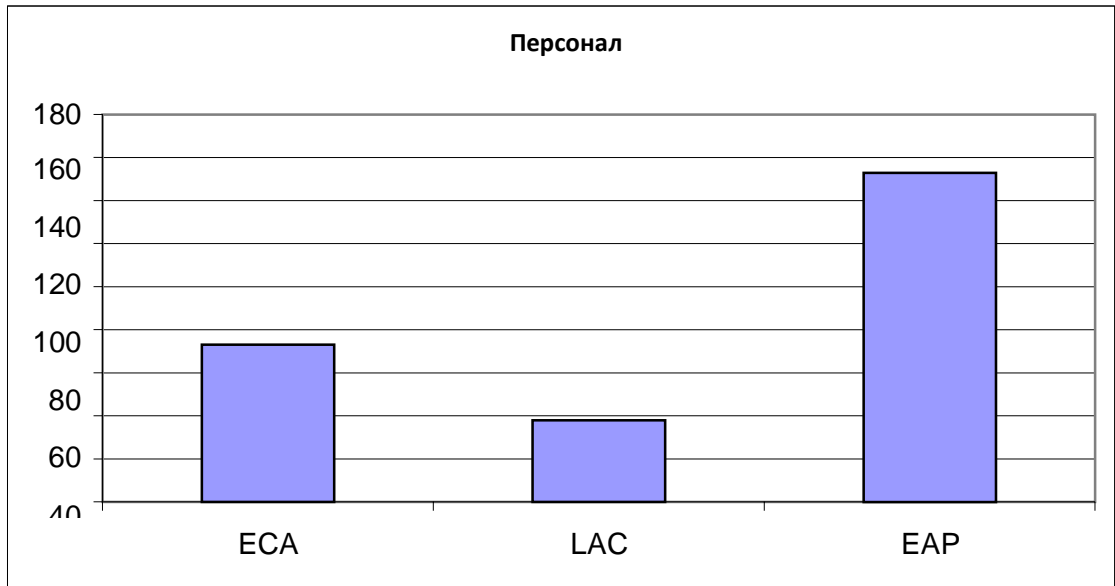

Рис. 2.4. Кадрове забезпечення антимонопольних органів за групами країн [57]

Передбачаючи важливі відмінності в кадрах, опитувальник розподілив загальну чисельність персоналу на три категорії: професіонали, адміністративний і тимчасовий персонал.

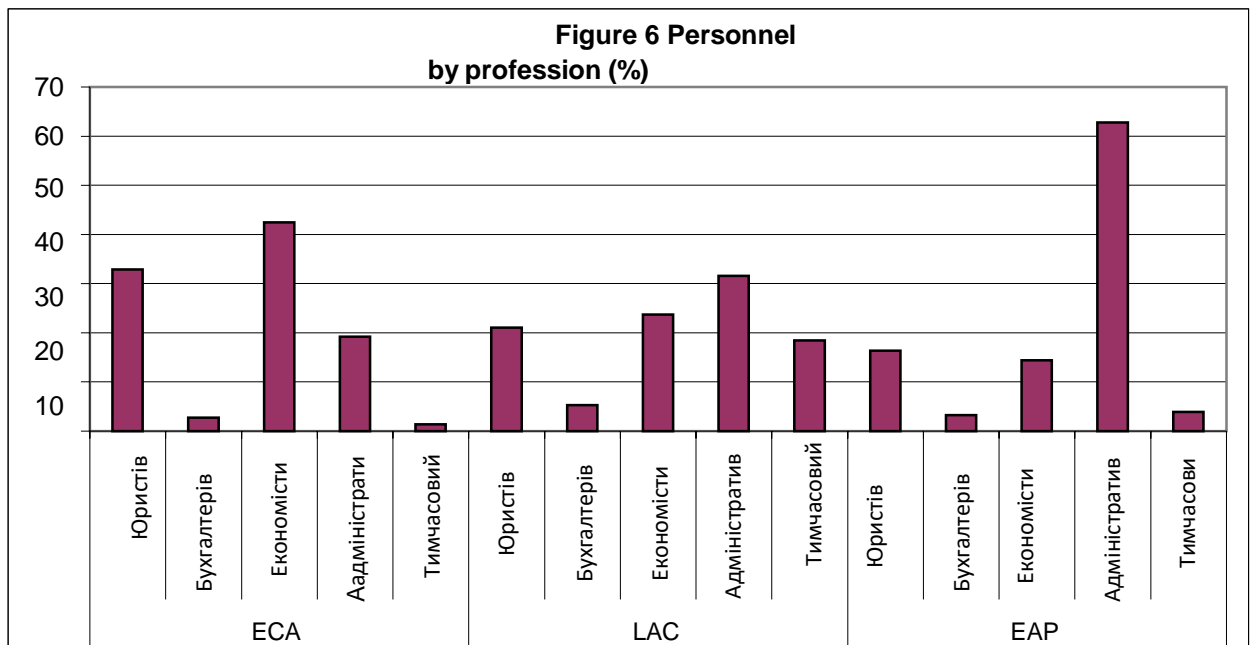

Рис. 2.5. Кваліфікаційний розподіл адміністративного персоналу [57]

Професіонали поділялися на юристів, бухгалтерів та економістів. Як видно з рис. 2.5, адміністративний персонал має значну вагу в агентствах з питань конкуренції ЕАР, на його частку припадає майже 65 відсотків від загального персоналу. Адміністративний персонал також є найважливішою категорією в регіоні ЛАС. Тільки в ЕСА більше професійного, ніж адміністративного персоналу. Юристи та економісти разом складають 75, 45 та 30 відсотків від загальної кількості персоналу в ЕСА, ЛАС та ЕАР відповідно.

В ідеалі ми повинні мати можливість вимірювати продуктивність на одного аналітика, який працює у справах про злиття та антиконкурентну поведінку. Завдяки наявним даним, отриманим з відповідей, ми можемо оцінити продуктивність за співвідношенням злиттів та антиконкурентних справ на одного юриста та економіста. Основною характеристикою цієї змінної продуктивності є її значна варіативність в ЕСА і ЕАР. Така дисперсія важко піддається обґрунтуванню і призводить до відмови від змінної «справ на одного юриста (або економіста)» як допустимого показника продуктивності. Основний недолік цієї змінної полягає у величезній неоднорідності справ про злиття та антиконкурентну поведінку. Якщо розглядати випадки злиття, то з огляду на те, що їх характер і складність істотно різняться, антимонопольні агентства, яким доводиться мати справу з безліччю «маленьких» злиттів, повинні мати багато співробітників, кожен з яких відповідає за багато, але прості в управлінні злиття. Інші агентства, яким потрібно проводити лише кілька злиттів на рік, можуть мати менше співробітників, але на кожне з них може бути призначено лише одну-дві справи на рік. Таким чином, порівняння показника продуктивності, виміряного випадками на одного працівника, може серйозно ввести в оману. Іншими словами, аналізуючи рівень активності та продуктивності персоналу в конкурентних агентствах, слід враховувати вимір якості як злиття та випадки антиконкурентної поведінки різняться залежно від їх складності та необхідності виділення різних категорій конкретного людського капіталу,

навичок та фінансових ресурсів.

Агентства з питань конкуренції повинні були призначити ступінь відповідності (6 найбільш релевантних, 1 не релевантна) набору галузей, включаючи інфраструктурні послуги та інші сектори, в які антимонопольним агентствам доводилося часто втручатися (супермаркети, товари охорони здоров'я, банківська справа та сільськогосподарська продукція). У країнах з перехідною економікою та країнах з перехідною економікою розподіл праці між регулюючими та конкурентними органами є предметом постійних конфліктів [59]. Враховуючи, що найбільш поширеними сферами конфлікту є телекомунікації, електроенергетика та повітряний, наземний і морський транспорт, ми представляємо лише відповіді по регіонах для цих секторів інфраструктури.

Як загальний коментар, відповіді країн регіону ЕАР є найнижчими для всіх секторів інфраструктури. Виняток становить лише морський транспорт. Відповіді ЕСА є упередженими у бік зниження, оскільки багато респондентів є країнами, що не мають виходу до моря, і оцінили цей сектор у 1 бал (не має відношення до моря).

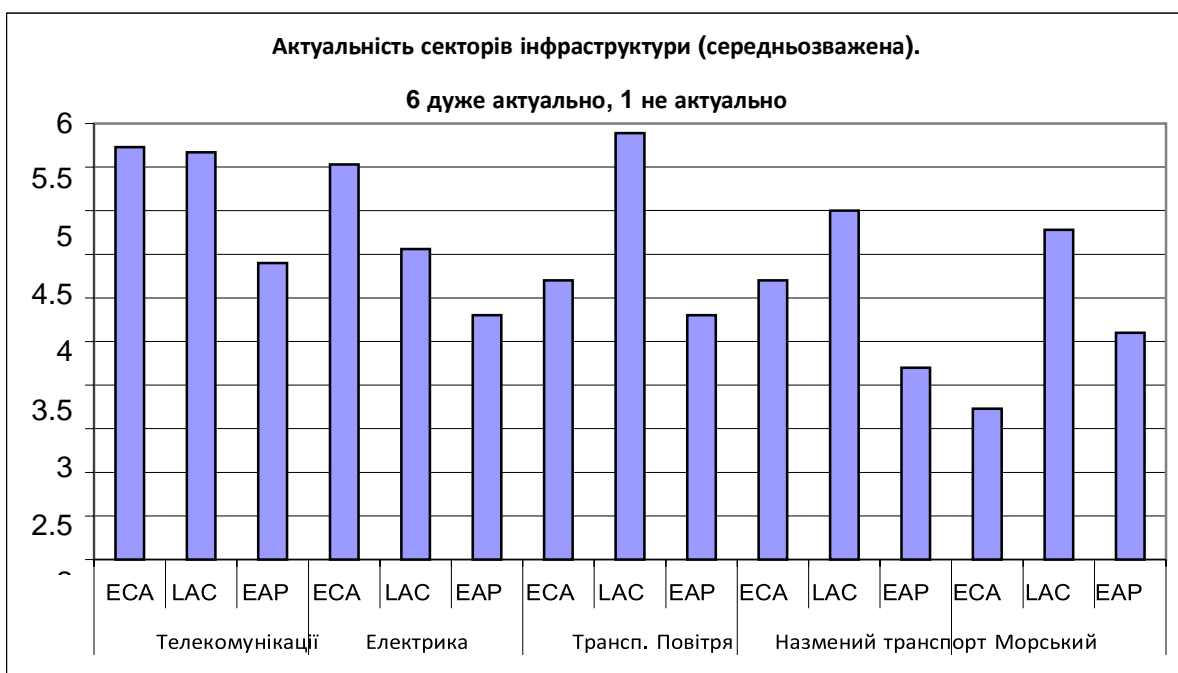

Рис. 2.6. Середня актуальність секторів інфраструктури [57]

Ймовірним поясненням такого результату є відносно нижчий ступінь участі приватного сектора в наданні інфраструктурних послуг у поєднанні з тим, що державні компанії, як правило, звільняються від законодавства про конкуренцію.

У середньому найвищий ступінь актуальності отримав сектор телекомунікацій. Швидкі технологічні зміни та лібералізація цього сектору породжують нові проблеми конкуренції, більшість з яких пов'язані з доступом до мереж, ціноутворенням та викупом ринку. Електроенергетика є актуальним напрямком роботи для антимонопольних агентств у трьох регіонах, які стикаються з тими ж проблемами конкурентної політики, що й телеком-сектор; Відокремлення послуг з виробництва електроенергії, транспорту та розподілу електроенергії створило проблеми доступу на ринку, найбільш схильному до природної монополії (транспорт) та проблем концентрації, що виникли внаслідок злиття на ринку генерації. Для антимонопольних агентств у ЛАС пріоритетними видаються всі види транспорту з особливим акцентом на внутрішній повітряний транспорт, який був лібералізований у більшості країн Латинської Америки протягом 1990-х років.

2.2. Навчальні запити антимонопольних органів

Анкета містила довгий перелік тем, пов'язаних з найважливішими сферами конкурентної політики, і респондентам доводилося присвоювати кожній темі значення від шести (дуже релевантних) до одного (не релевантні). У сукупності відповіді передають дуже чіткий меседж: антимонопольні агентства повинні володіти технічними знаннями в більшості сфер, строго пов'язаних з конкурентною політикою. Під час аналізу пріоритетів відповіді не давали чітких меседжів, оскільки більшість відповідей у всіх регіонах отримали оцінку 5 або 6. Незважаючи на те, що високі рейтинги свідчать про те, що антимонопольні агентства визнають потребу вдосконалювати свої знання в багатьох сферах, вони створюють проблему, оскільки важко

розставити пріоритети та визначити напрямки роботи. Щоб вирішити цю проблему, в одному питанні було запропоновано скласти рейтинг п'яти найбільш актуальних тем, що дозволило б визначити пріоритетні напрямки.

Таблиця 2.2

Пріоритети по регіонах (за ступенем важливості) [57]

	ЕСА	LAC	ЕАР
Першочергове завдання	Теми в горизонтальних злиттях	Теми в антиконкурентній діяльності	Теми в антиконкурентних провадженнях, змова,
Другий пріоритет	Теми вертикальних злиттів	Теми вертикальних злиттів	Правові аспекти злиття та концептуальні засади
Третій пріоритет	Концептуальні засади	Концептуальні засади Рамкові та горизонтальні злиття	

Антимонопольні агенції у трьох регіонах потребують проведення тренінгів з концептуальних питань конкурентної політики. Термін «концептуальний» не означає вступні теми. У цю категорію анкета включає основи ціноутворення і структури ринку, теорію природної монополії і конкуренції, еластичність попиту, диференціацію продукції, індекси концентрації і визначення відповідних ринків для антимонопольних цілей. Всі ці теми вимагають глибоких знань економічної теорії та емпіричної економіки з акцентом на економетрику. Агентства з питань конкуренції повинні використовувати економетрику для оцінки цінової еластичності попиту для визначення відповідних ринків.

У навчанні ЕСА пріоритетними є вертикальні та горизонтальні злиття, тоді як антимонопольні агентства в LAC також розглядають вертикальні злиття як пріоритетну тему навчання, але надають більшого значення антиконкурентним діям (хижацьке ціноутворення, доступ до основних об'єктів, відмова від угоди, повторне збереження цін, зв'язка з продажами). У ЕАР немає чіткого пріоритету в навчанні.

Однак правові аспекти злиття виступають як потреба в навчальних потужностях, чого не можна сказати про ЕСА і ЛАС. Підсумовуючи, можна сказати, що в усіх регіонах існує значний попит на навчання по суті, щодо вирішення повсякденних технічно складних випадків.

В анкеті респондентам було запропоновано визначити методи, які вони вважають за краще використовувати при навчанні свого персоналу. Не дивно, що найбільш бажаними методами є практичні та практичні методи, особливо тематичні дослідження. Всі інші методи посіли досить високі позиції в трьох регіонах, що означає, що конкурсні агентства відкриті і готові експериментувати з різноманітними методами навчання.

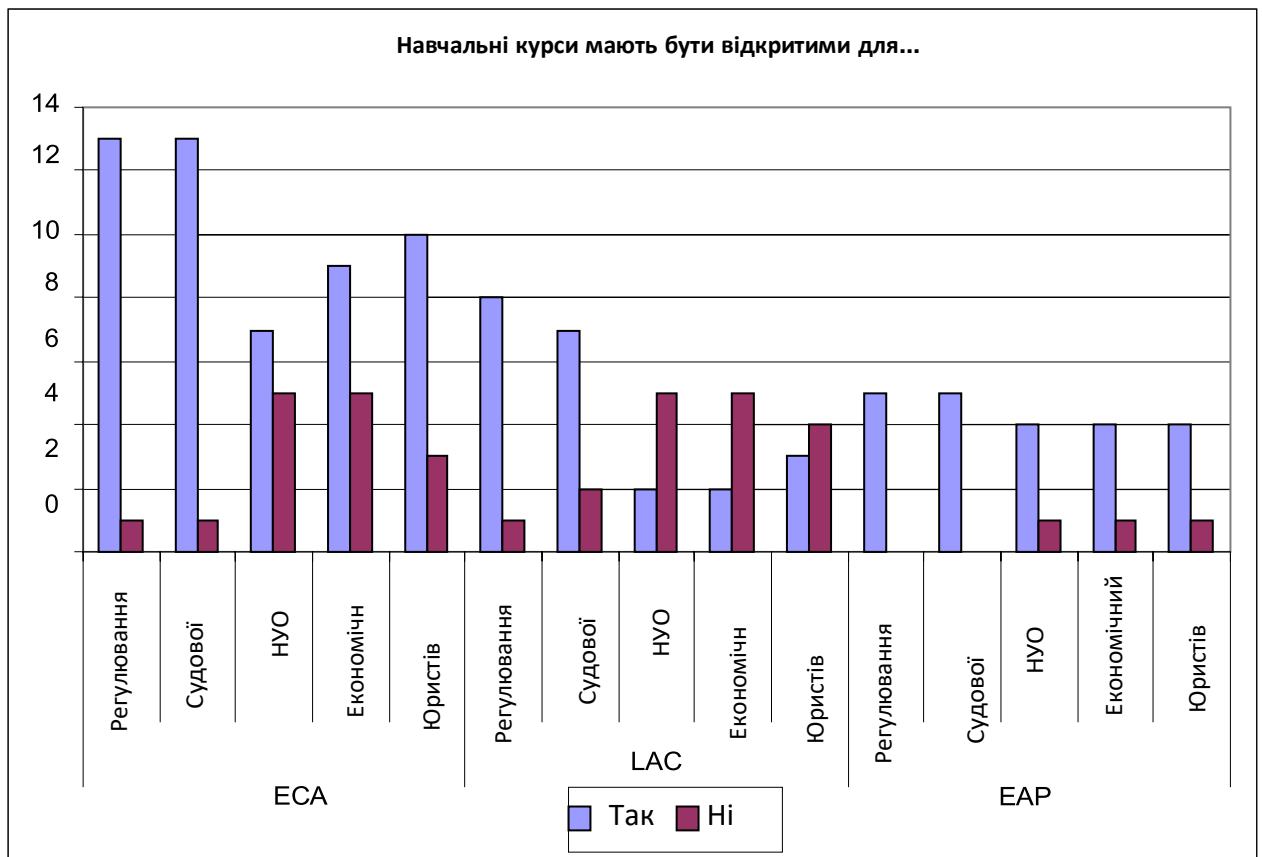

Рис. 2.7. Визначення освітніх потреб персоналу [57]

На запитання, які країни/регіони нададуть відповідні тематичні дослідження, більшість антимонопольних агентств зазначили, що вони віддають перевагу Європейській комісії чи Сполученим Штатам, а не країнам зі схожими правовими режимами чи країнам, які розмовляють однією мовою.

Антимонопольні агентства в ЛАС були винятком, оскільки вони вказали, що Іспанія зазвичай використовується як джерело найкращої практики.

У випадку з ЕСА підмножина країн у категорії «Країни, що вступають до ЄС», продемонструвала чітку перевагу у справах Європейської комісії, що є очікуваною реакцією.

Чи повинні курси змагань відвідувати виключно працівники конкурсних агентств? Чи хотіли б антимонопольні агентства розширити традиційну аудиторію курсів з конкурентної політики, включивши до неї представників регуляторних органів, судової гілки влади, громадських організацій, які представляють права споживачів, економічних консалтингових фірм та юридичних фірм?

Відповіді на це запитання виражають чіткий меседж: антимонопольні відомства хотіли б включити регуляторні органи та представників судової гілки влади до навчальних курсів з конкурентної політики. Необхідність їх включення відображає зростаюче усвідомлення взаємодоповнюваності між антимонопольними органами, регулюючими органами та судовою системою для досягнення ефективної імплементації законодавства про конкуренцію. У країнах з перехідною економікою та перехідній економіці, а також у розвинених країнах зростає занепокоєння з приводу питань конкуренції в мережових галузях. Більшість цих галузей, особливо ті, що надають інфраструктурні послуги, регулюються регулюючим органом. Антимонопольні та регулюючі органи повинні співпрацювати та працювати разом для вирішення спільних проблем та викликів. Найкращий спосіб сприяти цінній співпраці – це обмін інформацією та спільний набір технічних знань, який дозволяє їм розуміти роботу та проблеми, з якими стикаються один одного.

У той же час, відповіді були більш нерішучими при розгляді питання про включення юристів приватного сектору, економічних консалтингових фірм та громадських організацій, які захищають права споживачів. Схоже, що антимонопольні агентства в ЕСА та ЕАР були б готові прийняти участь

юристів з приватного сектору, економістів та неурядових організацій, тоді як антимонопольні агентства в ЛАС явно більш неохоче їх приймають.

Що стосується професіоналів з антимонопольних агентств, то керівництво середньої ланки та технічний персонал є кращою аудиторією, а не керівники агентств. Це відображає наявність високого попиту на курси з технічним змістом, які можуть створити повсякденний потенціал для вирішення кейсів для постійного персоналу в агентствах з питань конкуренції.

Тут немає чіткої переваги щодо тривалості курсів. Половина респондентів вважає, що один тиждень підходить для навчальних курсів, тоді як інша половина віддає перевагу двотижневим або навіть довшим курсам. Це свідчить про те, що антимонопольні агентства готові навчати свої професійні кадри, навіть якщо навчання вимагає їх тривалої відсутності на роботі.

Незважаючи на значну готовність інвестувати в людський капітал, виражену конкурентними агентствами, є дуже позитивним знаком, задовольнити ці потреби буде дуже складно, оскільки майже всі респонденти на запитання, скільки агентство готове платити за навчальний день, відповіли «це агентство не має достатнього бюджету на навчання». Можливою критикою такої реакції є відсутність стимулів у конкурентних агентствах для виявлення своєї справжньої готовності платити. Світовий банк є важливим донором, і анкета для оцінки потреб, надіслана цією установою, може бути сприйнята як перший крок для безкоштовного курсу. Залишається невирішеним і дуже складним завданням виявлення справжньої готовності конкурентних агентств оплачувати курси з конкурентної політики.

2.3. Політики, які сприятимуть взаємодії та співпраці між антимонопольними відомствами

З аналізу анкети оцінки потреб можна вивести деякі політики, які сприятимуть взаємодії та співпраці між антимонопольними відомствами та покращать їх роботу. Видається, що необхідно досягти певної гармонізації та

зближення цілей у конкурентному законодавстві. Це сприяло б наданню допомоги від антимонопольних агентств у розвинених країнах, які мають більше ресурсів та досвіду у питаннях конкуренції, агентствам з питань конкуренції у країнах з перехідною економікою та перехідній економіці. Крім того, це дозволить уникнути потенційних конфліктів між антимонопольними відомствами, коли злиття вимагає визначення відповідного ринку, що перевищує географічні межі даної країни. Це завдання не з легких, оскільки закони розвиваються в різних умовах і реагують на вимоги та тиск з боку багатьох конфліктуючих груп інтересів. До сфер, які потребують гармонізації, належать: зручність надання пільг економічним секторам (тимчасові або постійні винятки) необхідно переглянути юридичну цифру «надмірних цін» та часові обмеження для винесення рішення про злиття та поглинання.

Взаємодія між регуляторними та конкурентними відомствами потребує вдосконалення. Законодавство про конкуренцію та регулювання секторів має чітко визначати юрисдикції за темами та встановлювати механізми для покращення співпраці між регуляторними органами та антимонопольними органами.

Для того, щоб мати можливість впроваджувати зміни в політику, роль багатосторонніх організацій (Світовий банк, ЮНКТАД, ОЕСР та інші), мереж антимонопольних агентств (наприклад, Міжнародна мережа з питань конкуренції) та антимонопольних агентств з розвинених країн є дуже важливою, оскільки вони можуть надавати експертів, технічну допомогу та кейси передового досвіду.

Відповіді на анкету оцінки потреб у конкурентній політиці надають цінну інформацію про характеристики антимонопольних агентств – кадровий потенціал, рівень активності у справах про злиття та антиконкурентну поведінку, сектори, звільнені від дії конкурентного законодавства, пріоритетні інфраструктурні послуги та інші. Що ще важливіше, відповіді надають цінну інформацію для визначення потреб у спроможності та дають точні орієнтири для розробки курсів з політики конкуренції. Відповіді підтвердили зростаючу

важливість питань конкурентної політики у сфері інфраструктурних послуг та необхідність сприяння координації між галузевими регуляторами та антимонопольними відомствами.

Дизайн курсів з конкурентної політики: (а) *зміст*: агентствам з питань конкуренції не потрібні вступні курси. Тобто існує значний попит на навчання по суті, як вирішувати повсякденні технічно складні питання; б) *методи навчання*: практичні та практичні методи є кращими. Антимонопольні агентства зазначили, що вони віддають перевагу справам з Європейської комісії або Сполучених Штатів, а не справам з країн зі схожими правовими режимами або країн, які розмовляють однією мовою; (с) *Аудиторія тренінгу*: Курси з конкурентної політики повинні бути розширені за рахунок включення представників судової гілки влади та регулюючих органів. У конкурентних агентствах перевагою є керівники та технічний персонал середньої ланки, а не керівники агентств; г) *бюджет на навчання*: хоча інвестиції в людський капітал здається пріоритетом, і антимонопольні агентства визнають це необхідною умовою для підвищення продуктивності, майже у всіх відповідях на питання, скільки вони готові платити за навчальні курси, вказувалося, що «це агентство не має достатнього бюджету на навчання».

Пріоритетні сектори інфраструктури: сектори телекому та електроенергетики є пріоритетними в усіх регіонах. Транспорт також є пріоритетом у ЛАС.

А) Робоче навантаження: антимонопольні агентства в різних країнах і регіонах мають різні повноваження. Деякі закони про конкуренцію встановлюють контроль ex-ante над усіма злиттям в економіці, тоді як інші встановлюють правила, які змушують антимонопольний орган розглядати лише кілька злиттів на рік. Цей факт, а також відсутність чіткого зв'язку між розміром економіки та кількістю злиттів на рік дозволили зробити висновок, що завантаженість антимонопольного агентства значною мірою визначається антимонопольним законодавством.

Б) Кадровий склад: середня забезпеченість кадрами в антимонопольних

агентствах значно відрізняється в різних регіонах. Ми визначили та обчислили проксі-змінні продуктивності «злиття на одного юриста (економіста)» та «випадки антиконкурентної поведінки на одного юриста (економіста)». Однак чіткий висновок не може бути отриманий, оскільки змінна продуктивності праці для антимонопольних агентств не може ігнорувати вимір якості, тобто властиву різну складність справ злиття та антиконкурентної поведінки.

Слід підкреслити, що адвокація конкуренції – сфера, в яку антимонопольні агентства інвестують більше часу та фінансових ресурсів, – була прямо не включена до анкети, враховуючи, що протягом 2022 року Міжнародна мережа з питань конкуренції провела детальне анкетування на цю тему. За умови, що пропаганда конкуренції передбачає більш широку та загальну роль антимонопольних агентств – оскільки вони втручаються у такі сфери, як розробка нормативно-правової бази, лібералізація торгівлі та державна допомога – вона повинна бути включена в розробку курсів конкурентної політики.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ АНТИМОНОПОЛЬНИХ ОРГАНІВ

3.1. Світовий досвід інституційного забезпечення діяльності конкурентних відомств та перспективи його використання в Україні

З появою ринкової економіки та підприємництва виникла потреба в регулюванні конкурентних відносин. Конкурентне право має свої особливості та історію розвитку в різних країнах і правових системах. Історія конкурентного права бере свій початок у другій половині ХХ-го століття. Хоча конкурентне право є відносно новим (порівняно з іншими галузями права), антимонопольне законодавство існує майже в кожній країні світу. Національна конкурентна політика є одним з основних аспектів національної економічної політики [36].

Важливою характеристикою економічної діяльності, яка може бути класифікована як антиконкурентна в європейських країнах, є домінуюче становище на ринку певного товару. Наприклад, компанія може вважатися монополістом, якщо вона займає домінуюче становище на чверті ринку товару у Франції, на третині ринку товару в Німеччині або щонайменше на двох третинах загального ринку. У Сполученому Королівстві для визначення монопольної влади використовується система простих і складних часток. Проста частка визначається як участь у домінуючій компанії або групі компаній, яка контролює чверть товарів або послуг на ринку, тоді як складна частка - це та сама проста частка. Однак це також стосується непов'язаних суб'єктів господарювання. Суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище, зобов'язані надавати державним органам додаткову інформацію про свою діяльність і можуть бути притягнуті до відповідальності (наприклад, штрафи, кримінальна відповідальність, заборона всієї або частини діяльності, повна компенсація збитків).

В європейських країнах державний контроль за конкуренцією та монопольними правами організовано за двома моделями, як показано на рис. 3.1.

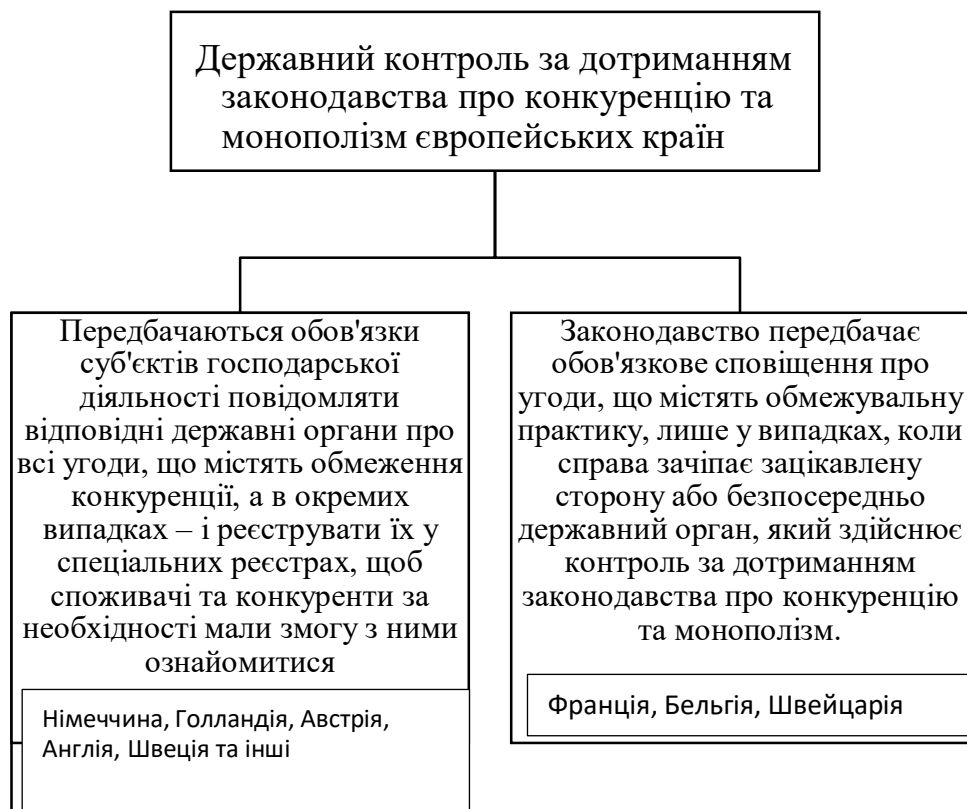

Рис. 3.1. Державний контроль за дотримання законодавства про конкуренцію та монополізм європейських країн

Джерело: побудовано автором на основі [37].

Зростаюча кількість справ про примусове виконання рішень у сфері конкуренції міжнародного масштабу робить співпрацю між органами з питань конкуренції в різних юрисдикціях необхідною умовою для того, щоб національне правозастосування було дійсно ефективним. Успіх у виявленні та притягненні до відповідальності антиконкурентних діяч вимагає від антимонопольних органів значного вдосконалення своєї спроможності співпрацювати. Міжнародне співробітництво у справах про дотримання конкуренції є темою, яка широко обговорюється в багатьох випадках і становить значний інтерес як для органів дотримання конкуренції, так і для

приватного сектору.

Зростаюча кількість справ про примусове виконання рішень у сфері конкуренції міжнародного масштабу робить співпрацю між органами з питань конкуренції в різних юрисдикціях необхідною умовою для того, щоб національне правозастосування було дійсно ефективним. Впровадження конкурентного законодавства в більшій кількості юрисдикцій підкреслює потенціал для співпраці відносин, заснованих на спільному зобов'язанні боротися з антиконкурентними практиками. Успіх у виявленні та притягненні до відповідальності цих практик вимагатиме від антимонопольних органів значного вдосконалення їхньої здатності до співпраці. Міжнародне співробітництво у справах про дотримання конкуренції є темою, яка продовжує широко обговорюватися в багатьох випадках і становить значний інтерес як для органів дотримання конкуренції, так і для приватного сектору. ОЕСР зробила свій внесок у ці дискусії та сприяла співпраці за допомогою власних інструментів та звітів, як і інші.

На перший погляд, між антимонопольними органами більше співпраці у розгляді злиттів, ніж у розслідуваннях картелів, оскільки характер проваджень різний. На відміну від справи про картель, де сторони розслідуються за ймовірні порушення закону, розгляд злиття є процесом отримання дозволу. В останньому випадку сторони мають усі стимули для співпраці з органами, що здійснюють нагляд, та забезпечення стабільних результатів шляхом ефективною співпраці між залученими органами. І навпаки, у картельних справах розслідувані сторони не зацікавлені у співпраці з боку влади, що може призвести лише до численних санкцій, якщо вони не беруть участі в програмах пом'якшення/амністії. Тому створення стимулів для співпраці у розслідуваннях картелів значною мірою покладається на антимонопольні органи.

Comity – це правовий принцип, згідно з яким країна повинна враховувати важливі інтереси інших країн при здійсненні своєї правоохоронної діяльності в обмін на те, що вони роблять те ж саме. Протягом

більш ніж 100 років міжнародне публічне право визнавало коміті як засіб пом'якшення наслідків одностороннього ствердження екстериторіальної юрисдикції. Коміті, в юридичному сенсі, не є ані предметом абсолютного обов'язку, з одного боку, ані простої ввічливості та доброї волі, з іншого. Але це визнання, яке одна нація допускає на своїй території до законодавчих, виконавчих або судових актів іншої нації, з належним урахуванням як міжнародного обов'язку і зручності, так і прав своїх власних громадян або інших осіб, які перебувають під захистом її законів. Таким чином, коміті є горизонтальною концепцією суверенної держави від однієї до суверенної держави, яка була викладена Верховним судом Сполучених Штатів у справі Хілтон проти Гюйо у 1895 році. Це не відмова від юрисдикції, а здійснення юрисдикції з супутнім розумінням впливу, який здійснення юрисдикції може мати на правоохоронну діяльність інших країн.

Міжнародне співробітництво в сфері конкуренції використовує два типи коміті: негативну і позитивну коміті.

Традиційна спільність передбачає розгляд країною того, як не допустити, щоб її закони та дії правоохоронних органів завдали шкоди важливим інтересам іншої країни. У послідовних Рекомендаціях ОЕСР щодо співробітництва у питаннях конкуренції (остання з них була опублікована в 1995 році) було рекомендовано, що у прагненні впровадити негативне або традиційне співробітництво країна повинна:

- повідомляти інші держави про те, що його виконавче провадження може зачіпати їх важливі інтереси, та
- надати повний і співчутливий розгляд шляхів задоволення своїх потреб у виконанні без шкоди для цих інтересів [72].

Позитивне співчуття передбачає вимогу однієї країни про те, щоб інша країна вжила примусових заходів з метою виправлення передбачуваної антиконкурентної поведінки, яка істотно і негативно впливає на інтереси країни, що направляє. Термін «позитивна співпраця», схоже, був введений під час переговорів щодо Угоди про співробітництво 1991 року між урядом

Сполучених Штатів Америки та Комісією Європейських Співтовариств щодо застосування їхньої конкуренції.

Однак основна концепція існувала десятиліттями. Положення про позитивну взаємодію включені в Рекомендації ОЕСР про співробітництво з 1973 року, хоча термін «позитивна співпраця» спеціально не використовується. Рекомендація ОЕСР 1995 року визначає, що країна повинна:

Всебічно і з розумінням розглянути прохання іншої країни про те, щоб вона відкрила або розширила правоохоронне провадження з метою виправлення поведінки на своїй території, яка істотно і негативно впливає на інтереси іншої країни, і вжити будь-яких заходів щодо виправлення ситуації, які вона вважає доцільними, на добровільній основі з урахуванням її законних інтересів [72].

Положення про позитивну взаємодію в даний час включені в багато двосторонніх угод про співробітництво між антимонопольними органами. Перша хвиля угод про співпрацю обмежувалася негативними принципами співдружності уникнення заподіяння шкоди іншим країнам. Ситуація змінилася з прийняттям Угоди між ЄС та США 1991 року, про яку йшлося вище. Це був перший випадок, коли позитивне співтовариство було включено до двосторонньої угоди про співробітництво в антимонопольних питаннях. «Угоди першого покоління» – це офіційні двосторонні угоди про співпрацю, які включають принцип негативної співпраці. На протигагу цьому, «угоди другого покоління» включають в себе принцип позитивної співдружності. Під договорами третього покоління маються на увазі антимонопольні договори про взаємодопомогу, які в результаті внесення змін до національного законодавства передбачають більш широке співробітництво.

Принцип, закладений у статті V Угоди між ЄС та США 1991 року, був додатково закріплений в Угоді про позитивну взаємодію, підписаній Європейським Співтовариством та США у 1998 році. Сполучені Штати і Канада уклали подібну угоду в 2004 році.

Початковий ентузіазм щодо позитивної комбітності став особливо сильним після підписання у 1998 році Угоди про позитивну коміцію між ЄС та США. Однак з тих пір очікування були знижені. Вчені скептично ставляться до нього [60, с. 84] і, схоже, був маловикористовуваним інструментом, незважаючи на його потенціал.

Виконавці змагань є ключовими гравцями міжнародного співробітництва у сфері змагань. Як незалежні правоохоронці, антимонопольні органи практично не мають нагляду з боку профільних міністерств. Їхні дії переглядаються в рамках вітчизняної системи судового контролю. Співпраця з іноземними юрисдикціями є ключовою на етапі розслідування, оскільки вона дозволяє правоохоронцям отримати доступ до інформації, що знаходиться за кордоном, і забезпечує стабільні результати паралельних розслідувань у сфері конкуренції. Антимонопольні органи можуть використовувати різні правові бази для співпраці. Найбільш ефективними є ті, які розроблені спеціально для цілей змагань. Це, зокрема, стосується двосторонніх угод про співробітництво, укладених конкурентними органами для полегшення відносин між підписантами. У разі відсутності конкретного інструменту конкуренції можуть застосовуватися інші інструменти міжнародного співробітництва. Це інструменти, узгоджені урядами, щоб дозволити своїм відповідним міністерствам і відомствам співпрацювати. Зазвичай це менш ефективні інструменти, оскільки вони вимагають залучення інших частин влади або судової системи, які, як правило, забирають багато часу і не підходять для швидкого вирішення справ про конкуренцію.

Міжнародне співробітництво між конкурентними органами відбувається в різних формах. Вона може відбуватися на двосторонньому, регіональному або багатосторонньому рівнях. Вона може ґрунтуватися на офіційних інструментах, таких як національне законодавче положення або угода між юрисдикціями чи антимонопольними органами. Вона може ґрунтуватися на відмові від надання доказів. Вона може бути неформальною,

оскільки не базується на рамках конкретного інструменту співробітництва і тому зазвичай включає загальні форми співпраці, такі як технічна допомога або обмін інформацією з боку громадськості чи влади. Різноманітні інструменти та інструменти, а також різні типи співпраці, що беруть участь у транскордонних справах, створюють складну мережу різних рівнів можливої взаємодії між органами влади. Рушійні сили для співпраці, інструменти та мережі, що лежать в його основі, однаково відрізняються в різних юрисдикціях та групах країн. Незважаючи на всі ці змінні, між правоохоронцями картелю існує згода щодо того, що міжнародне співробітництво є ключовим інструментом для забезпечення ефективного та оптимального розгляду антиконкурентної поведінки, яка стосується кількох юрисдикцій. Тому активно шукаються засоби сприяння міжнародному співробітництву.

Певному співробітництву сприяють інструменти з широким застосуванням у багатьох сферах правозастосування, такі як Договори про взаємну правову допомогу (MLATs), договори про екстрадицію та листи-прохання.

Багато країн уклали MLAT. Вони є двосторонніми договорами, що встановлюють взаємні міжнародні зобов'язання між суверенними урядами і не є специфічними для розслідувань конкуренції. Як правило, MLAT дозволяє підписантам запитувати різні види допомоги один від одного, включаючи використання офіційних слідчих повноважень і обмін конфіденційною інформацією. Таким чином, MLATS є потенційно потужним інструментом, але вони традиційно обмежуються кримінальними справами. MLAT вимагають, щоб основне правопорушення було злочином принаймні в юрисдикції запитуючої країни. У більшості юрисдикцій картельна поведінка не є злочином, тому MLAT мало використовуються в розслідуваннях картелів.

Незважаючи на те, що існує значна кількість MLAT (США, наприклад, уклали MLAT приблизно з 70 країнами), не всі MLAT можуть бути використані для співпраці у випадках конкуренції. Може існувати чітке

виключення з питань конкуренції зі сфери дії договору, як це має місце у випадку зі швейцарсько-американським MLAT. Деякі MLAT також вимагають, щоб обидві юрисдикції розглядали поведінку, що розслідується, як злочин («вимога подвійної злочинності»).

Коли це застосовується, MLAT, як правило, є найефективнішим засобом транскордонного збору доказів у справах про конкуренцію. Вони забезпечують механізм для отримання підписантами широкого спектру правової допомоги у кримінальних справах загалом, включаючи обов'язкове отримання доказів під присягою та проведення обшуків у побутових та комерційних приміщеннях. На відміну від «м'яких» угод про співробітництво, MLAT зобов'язують сторони допомагати одна одній шляхом отримання доказів, що знаходяться на території запитуваної країни, і не дозволяється, щоб запитувана країна відмовлялася від своєї допомоги, за винятком випадків, коли злочин є політичним або військовим, або дотримання цього зобов'язання загрожує національній безпеці або зашкодить її власним розслідуванням.

Договори про екстрадицію також вимагають, щоб поведінка, що лежить в їх основі, була злочином в обох юрисдикціях. З огляду на відносно невелику кількість юрисдикцій, які визнали картелі кримінальним злочином, частка договорів про екстрадицію, які можуть бути застосовані у справах про конкуренцію, навіть менша, ніж для MLAT.

Антимонопольні органи також можуть використовувати листи для отримання допомоги з-за кордону за відсутності MLAT або виконавчого договору. Це офіційний запит, за яким один суд просить іноземний суд виконати судову дію, наприклад, взяти докази, вручити повістку чи інше юридичне повідомлення. Процес, як правило, трудомісткий і громіздкий. Деякі країни наполягають на тому, щоб запити надходили дипломатичним каналом.

Регіональні угоди можуть також передбачати співробітництво з питань конкуренції. Наразі на веб-сайті Світової організації торгівлі зареєстровано 214 чинних регіональних торговельних угод (ДТП), з яких 98 містять

положення про конкуренцію. У сфері конкуренції існує ряд добре відомих РТА, включаючи EU, COMESA, WAEMU, CARICOM, ASEAN, NAFTA, MERCOSUR та Андське співтовариство. Членами є Болівія, Колумбія, Еквадор, Перу та Венесуела. ДТП більше не ґрунтуються строго на географічному розташуванні, і вони можуть бути узгоджені на двосторонній основі між окремими країнами (Угоди про вільну торгівлю), між однією країною та групою країн (багатосторонні угоди) або між регіонами чи блоками країн (багатосторонні угоди).

У 2006 році Об'єднана група ОЕСР з питань торгівлі та конкуренції підготувала документ для вивчення положень про конкуренцію в регіональних торговельних угодах [78]. З 86 угод, проаналізованих для дослідження, 68% були укладені між країнами, що розвиваються або країнами, що розвиваються (Південь-Південь), 27% – між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються або країнами, що розвиваються (Північ-Південь) і лише 5% – між розвиненими країнами (Північ-Північ). Усі проаналізовані РТА загалом стосувалися антиконкурентної поведінки або практик. Однак обсяг і зміст положень різняться. Деякі ДТП мають дуже широке та необов'язкове формулювання без визначення типів практики, які вважаються антиконкурентними, тоді як інші зобов'язують сторони забороняти дуже конкретні види практики в межах їхньої юрисдикції. Більшість угод знаходяться десь посередині між ними.

Регіональні угоди про конкуренцію, особливо ті, що мають функціонуючий орган з питань конкуренції, пропонують більш глибокий рівень інтеграції та вищий рівень співпраці у сфері дотримання конкуренції, ніж двосторонні угоди. Вони пропонують економію на масштабі в застосуванні, що особливо важливо для країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою [62, с.256]. Одним із прикладів добре функціонуючої регіональної угоди є ЄС та його Європейська мережа конкуренції. Це створює рамки для співробітництва між антимонопольними органами держав-членів ЄС у випадках застосування статей 101 та 102 Договору про функціонування

ЄС (ДФЄС). Європейська мережа конкуренції (ECN) широко визнана як модель регіонального співробітництва. Вона створена відповідно до Регламенту Європейської Ради [63, 64] («Регламент про модернізацію») і базується на системі паралельних компетентностей, яка дозволяє всім національним органам з питань конкуренції (NCA) застосовувати однакові правила конкуренції [64].

ECN сприяє розподілу справ між органами, які «добре підготовлені» для розгляду справи, і забезпечує послідовне застосування правил конкуренції ЄС. ECN є неформальною мережею в тому сенсі, що вона не приймає «рішень» і не може змусити своїх членів діяти певним чином. Однак очікується, що конструктивний діалог допоможе вирішити більшість питань, які можуть виникнути. У разі виникнення глухого кута Комісія зберігає за собою право звільнити національні антимонопольні органи від їхньої компетенції шляхом відкриття провадження. Регламент створює низку механізмів співпраці з метою розподілу справ та надання допомоги. Національні органи з питань конкуренції (NCA) повинні інформувати один одного до або без зволікання після початку першого офіційного слідчого заходу, а також надавати відповідну інформацію іншим NCA.

Двосторонні угоди про співробітництво, що стосуються конкуренції, поширилися з 1976 року, коли була укладена перша угода між Сполученими Штатами та Німеччиною. Угоди виникли з цих ранніх втілень, які були або оборонними, або передбачали лише розпливчасті та загальні принципи співпраці. Нещодавні угоди, підписані з 1990-х років, були натхненні Рекомендаціями ОЕСР щодо міжнародного співробітництва та принципами позитивного співтовариства. Таким чином, на перший погляд, ці угоди другого покоління демонструють більшу відданість зміцненню співробітництва у сфері забезпечення дотримання конкурентного законодавства на міжнародному рівні. Угоди між ЄС, Канадою та США стали попередниками зростаючої мережі двосторонніх угод з молодими конкурентними юрисдикціями та між ними.

Двосторонні угоди є м'яким правом, оскільки виражають бажання консультуватися та співпрацювати і не обмежують дискреційні повноваження регуляторних органів [79]. Хоча це обов'язкові міжнародні угоди, підписані урядами, або про делегування повноважень органу з питань конкуренції, вони не вносять поправок до внутрішніх законів, які забороняють обмін конфіденційною діловою інформацією без згоди постачальника, а угоди спеціально дозволяють запитуваній стороні враховувати власні національні інтереси при визначенні того, чи забезпечувати запитувану співпрацю і в якому обсязі. Кінцевий ефект, у випадку паралельних розслідувань, полягає в тому, що органи влади можуть ділитися конфіденційною інформацією лише в тому випадку, якщо джерело інформації надає відмову.

Антимонопольні угоди про взаємодопомогу забезпечують більш тісне співробітництво, ніж традиційні двосторонні угоди про співробітництво. Більший рівень співробітництва забезпечується національним законодавством, яке дозволяє надавати певну допомогу відповідно до угоди про взаємну допомогу, яка в іншому випадку не могла б бути надана, особливо в частині доступу до доказів, що знаходяться за кордоном, та обміну інформацією. Прикладів чинних договорів третього покоління небагато. Першим прикладом є Угода про співпрацю та координацію між Австралійською комісією з питань конкуренції та захисту прав споживачів та Комісією з торгівлі Нової Зеландії, підписана у 1994 році та оновлена у 2007 році. Однак це не передбачало обміну конфіденційною інформацією. У 1999 році між Сполученими Штатами та Австралією було підписано Угоду про взаємну виконавчу допомогу. Це надало органам влади, що підписали угоду, можливість звернутися з проханням про надання широкої допомоги у кримінальних та цивільних антимонопольних питаннях, що не пов'язані зі злиттям, включаючи здійснення обов'язкових повноважень щодо отримання свідчень та документальної інформації.

Необов'язкові меморандуми про взаєморозуміння (MOU) між країнами є угодою про найкращі зусилля між антимонопольними органами.

Меморандуми про взаєморозуміння не вимагають укладення офіційної міжнародної угоди. Ці виконавчі угоди можуть закріпити існуючі робочі відносини або вони можуть ознаменувати новий рівень взаємодії між антимонопольними органами. Нещодавнє підписання китайсько-американського Меморандуму про взаєморозуміння було охарактеризоване тодішнім помічником Генерального прокурора Міністерства юстиції США як «... відображаючи ці відносини, і, встановлюючи рамки для посилення співпраці між нашими відомствами, Меморандум про взаєморозуміння також дозволяє нам перейти до наступного розділу нашої співпраці з питань конкурентного законодавства та політики» [81]. Меморандуми про взаєморозуміння є орієнтовним першим кроком у процесі створення довгострокових рамок співпраці. Деякі Меморандуми про взаєморозуміння йдуть далі і більше відповідають двостороннім угодам про співпрацю, описаним вище.

Деякі національні закони забезпечують пряму правову основу для співпраці між органами влади або юрисдикціями, тоді як інші передбачають мандат на укладення угод про співпрацю з іншими юрисдикціями. У будь-якому випадку, юрисдикції із законами, що безпосередньо дозволяють співпрацю, також мають двосторонні угоди про співпрацю з іншими юрисдикціями, що свідчить про те, що двосторонні угоди мають додаткову корисність [66].

Національне законодавство може передбачати законодавчі «шлюзи» для добровільного розкриття іноземним правоохоронним органам інформації, зібраної в ході власних розслідувань запитуваної країни. Це дозволить обмінюватися інформацією, що стосується кримінальних або цивільних розслідувань запитуючого органу.

Сьогодні міжнародне співробітництво значною мірою ґрунтується на відмовах, які компанії, що є об'єктами розслідування злиття або картельного розслідування, надають владі, дозволяючи їм обмінюватися конфіденційною інформацією у справі. Відмова від конфіденційності дозволяє органам влади

обмінюватися інформацією швидко та на ранній стадії, що полегшує координацію початкових кроків у розслідуванні. Це може уникнути необхідності використовувати офіційні канали в офіційних процедурах співпраці та подальшої затримки, яку це може спричинити.

Термін «неформальне співробітництво» став позначати будь-яку співпрацю між антимонопольними органами, яка не включає обмін конфіденційною інформацією або отримання доказів від імені іншого органу влади. Цей вид співробітництва є більш поширеним, ніж формальний різновид, без сумніву, тому, що його легше проводити і він не стикається з правовими обмеженнями на обмін конфіденційною інформацією, які існують у кожній країні.

Незважаючи на свої обмеження, неформальне співробітництво може сприяти більш ефективному правовиконанню. Конференції, двосторонні зустрічі та інші обміни ноу-хау поширюють як знання, так і взаєморозуміння. Двосторонні угоди про співробітництво можуть сприяти співробітництву в конкретному випадку шляхом подальшого уточнення розуміння сторонами систем та очікувань одна одної. Неформальна співпраця в конкретному випадку може включати обговорення стратегій розслідування, ринкової інформації, оцінки свідків, обмін зачіпками та порівняння підходів органів влади до типових випадків. Інформація або допомога, отримана в таких випадках, може оптимізувати стратегію розслідування та допомогти зосередити розслідування.

Неформальне співробітництво часто підкріплюється особистими контактами та довірою, що видобуваються завдяки участі в мережах конкуренції, багато з яких з'явилися в останні роки. Міжнародні та регіональні форуми, такі як ОЕСР, ЮНКТАД, ICN, АСЕАН, АТЕС, Африканський форум з питань конкуренції та ICAP, надають можливість владі та персоналу збиратися разом, обмінюватися ідеями, практиками та розвивати розуміння правових рамок та інститутів один одного. Це сприяє створенню відносин «підняття слухавки» та інституціоналізації співпраці між органами влади.

Розбудова потенціалу є засобом розбудови технічної експертизи, а також сприяння взаєморозумінню та майбутньому співробітництву.

Практика свідчить, що співробітництво у виявленні та розслідуванні справ про конкуренцію часто передбачає поєднання формального та неформального співробітництва між антимонопольними органами. Наявність міжнародних договорів не гарантує співробітництва, як і їх відсутність не виключає його. Перевага складної мережі міжнародних угод, які існують між урядами або їхніми органами влади, полягає в тому, що вона пропонує формальні рамки для співпраці, незважаючи на правові обмеження. У свою чергу, укладення міжнародних угод сигналізує про готовність і здатність вести конструктивний діалог з іноземними колегами. Завдання антимонопольних органів з боку країн, що розвиваються, зокрема, полягає в тому, щоб визначити правильний баланс між тим, чого можна досягти завдяки неформальному співробітництву, і тим, що вимагає більш формальних механізмів.

Співпраця може відбуватися на різних етапах розслідування:

- На етапі передслідчої дії, тобто на етапі перед збором доказів, відомства можуть співпрацювати щодо ринків, які підлягають розслідуванню, компаній, які мають стати мішенню, місця розташування доказів та уникнення знищення доказів;
- На етапі слідства, етапі, під час якого збираються та аналізуються докази, а також будується справа, вони можуть координувати слідчі заходи. Це може включати організацію одночасних обшуків, рейдів або перевірок, видачу повісток або інших запитів про надання інформації, або опитування свідків;
- На етапі після розслідування, який стосується обвинувачення, винесення вироку та накладення санкцій, органи можуть обмінюватися доказами та іншою інформацією, яку вони отримали, і вони можуть співпрацювати шляхом загальних обговорень справи між слідчими.

На всіх цих етапах антимонопольні органи можуть використовувати різні інструменти, про які йшлося вище. Специфічні для конкуренції інструменти міжнародного співробітництва, як правило, використовуються антимонопольними органами на всіх трьох етапах розслідування. Неформальне співробітництво найбільш інтенсивне на етапі дослідчого розслідування, коли гарантії належної правової процедури є нижчими, оскільки офіційного розслідування ще не проводиться. Специфічні для неконкуренції інструменти, такі як MLATs та листи rogatory, найчастіше використовуються на етапі розслідування, оскільки вони є складними та трудомісткими, але дозволяють певну форму співпраці, коли конкретні інструменти конкуренції недоступні (наприклад, коли відповідні антимонопольні органи не мають угоди про співпрацю).

Обмін інформацією є ключовим аспектом співпраці, хоча аж ніяк не єдиним. Види інформації, якими можна обмінюватися, в основному поділяються на чотири категорії:

- Публічна інформація. У цьому випадку одне агентство просто допомагає іншому агентству виграти час, надаючи інформацію, яка вже є у відкритому доступі (можливо, важкодоступний звіт про ринок, або інформація про ринок, що виникає в результаті досліджень, проведених агентством);
- Інформація про агентство. Це інформація, яка не обов'язково є суспільним надбанням, але яка генерується всередині самого органу, а не надається сторонами розслідування (хоча може ґрунтуватися на інформації, наданій сторонами). Така «відомча інформація» може стосуватися, наприклад, стадії, якої досягло розслідування, запланованих термінів подальших кроків, попередньої спрямованості розслідування, зроблених висновків про характер ринку тощо;
- Інформація від сторін вже знаходиться в розпорядженні одного агентства. Такого роду матеріали можуть бути доказами порушення або довідковою інформацією про ринок або діяльність сторін (наприклад, показники товарообігу). Інформація могла бути надана добровільно

(заявником на імунітет / амністію, наприклад) або в примусовому порядку (під час перевірки, за повісткою до суду тощо);

Інформація, отримана від сторін на вимогу іншого органу. Якщо два агентства мають високорозвинені відносини співпраці, одне з них може звернутися до іншого з проханням отримати інформацію від сторін, що знаходяться в його юрисдикції, яка ще не знаходиться в його розпорядженні. Це може включати проведення раптових обшуків, обшуків або перевірок, видачу повісток до суду, опитування свідків тощо.

Потенційні вигоди від міжнародного співробітництва значною мірою залежатимуть від того, якою мірою антимонопольні органи готові та здатні створити культуру співпраці, в якій органи влади можуть виправдовувати порушення справ насамперед на користь інших на основі вигод, які вони очікують отримати від справ, ініційованих іншими особами.

До переваг можна віднести:

– Підвищена ефективність. Посилаючись на закони запитуваної країни, позитивна комісія, може забезпечити засіб правового захисту від незаконної поведінки, яку запитуюча країна не може виправити самотійно через проблеми з юрисдикцією.

– Підвищена ефективність. Оскільки позитивні результати розслідування країною в найкращому становищі для збору необхідних фактів, це може підвищити ефективність за рахунок зниження витрат на розслідування та ризику невідповідностей.

– Зменшення потреби в обміні конфіденційною інформацією. Оскільки провадження веде орган з питань конкуренції з найкращим доступом до доказів, ймовірно, буде менша потреба в обміні конфіденційною інформацією [70, с. 22-23].

Зростання числа країн із заборонаю картелів і, як наслідок, потреба в тому, щоб антимонопольні органи координували розслідування дій картелів з транскордонними наслідками, підкреслили обмеженість нинішньої системи міжнародного співробітництва. Деякі з цих обмежень є спільними для

антимонопольних органів як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються; інші більш специфічні для нових і менш досвідчених владних структур.

Одна з найбільш чутливих сфер співробітництва стосується обміну конфіденційною інформацією та даними між антимонопольними органами. Причини цих проблем можна знайти в обмеженнях на обмін конфіденційною інформацією згідно з відповідними національними законами. Більшість національних законів не дозволяють обмін конфіденційною інформацією з матеріалів розслідування антимонопольного органу, а також не дозволяють органам влади використовувати свої повноваження щодо обов'язкового збору коштів від імені іноземного органу з питань конкуренції. За дуже нечисленними винятками, описаними в розділах вище, більшість інструментів і угод у сфері антимонопольного права не дозволяють обмін конфіденційною інформацією.

У контексті антимонопольного законодавства обґрунтуванням обмеження повноважень органів влади щодо вільного обміну конфіденційною інформацією є уникнення зниження стимулів для компаній співпрацювати в рамках політики пом'якшення відповідальності органів влади, а отже, і ефективності національних програм боротьби з картелями в цілому. Аналогічним чином, існує занепокоєння, що після обміну конфіденційна інформація, подана до органу в одній юрисдикції, може стати суспільним надбанням (наприклад, через більш пом'якшені правила доступу до конкурсного дос'є в запитуючій країні) або просто стати доступною для виявлення в юрисдикції, що приймає. Це може наразити джерело інформації на ризик приватних дій і подальших збитків. Цей ризик особливо високий, якщо інформація може бути використана в судах, де штрафні санкції можуть бути присуджені успішним позивачам, як у випадку з потрійними збитками в США.

У сфері конкуренції не існує єдиного визначення конфіденційної інформації. Відмінності в тому, як антимонопольні органи або суди визначають конфіденційну інформацію у справах про картелі, можуть стати

перешкодою для ефективної співпраці. Оскільки, як зазначалося вище, багато документів міжнародного співробітництва не дозволяють обмінюватися конфіденційною інформацією, у більшості випадків запитувані органи повинні продемонструвати, що інформація не є конфіденційною, перш ніж їм буде дозволено поділитися нею з органом, що подає запит. Цей процес може зайняти багато часу, а помилки можуть призвести до юридичної відповідальності запитуваного органу.

Деякі органи визначають інформацію як конфіденційну за способом її збору (тобто будь-яка інформація, зібрана під час розслідування, є конфіденційною). Інші органи влади враховують характер інформації, згідно з якою інформація є конфіденційною, якщо її розголошення завдасть шкоди комерційним інтересам джерела, яке її надало (тобто інформації, пов'язаної з цінами, продажами, витратами, клієнтами та постачальниками). В останньому випадку може бути важко відрізнити, що є комерційно чутливим, а що ні. Якщо ви сумніваєтеся, ризик судового розгляду може відбити бажання владі розкривати таку інформацію іноземним органам.

Картелі переслідуються в кримінальних справах в одних юрисдикціях, але не в інших, і це накладає додаткові обмеження на здатність відповідних органів обмінюватися інформацією та доказами між цивільними та кримінальними юрисдикціями, а також на здатність допомагати у відповідних розслідуваннях.

Як зазначалося вище, кримінальні юрисдикції можуть використовувати MLAT для отримання документів, що знаходяться за кордоном, і свідчень свідків у розслідуваннях міжнародних картелів. Однак це стосується лише юрисдикцій, які розглядають картелі як кримінальне правопорушення. США, наприклад, не можуть ділитися конфіденційною інформацією з ЄС відповідно до MLAT, оскільки ЄС накладає лише адміністративні санкції за порушення законодавства про конкуренцію. Отже, бракує «подвійної злочинності».

Кримінальні санкції за картельну поведінку були введені або в даний час розглядаються в ряді країн. Потенційно це може сприяти співпраці та створити

«віртуальний» альянс між юрисдикціями, які криміналізували картелі. Ця тенденція до криміналізації поки що не відповідає порівнянній кількості судимостей. За межами США дуже мало юрисдикцій фактично переслідували картелі відповідно до своїх кримінальних положень, але замість цього продовжують розслідувати свої картелі відповідно до своїх цивільних/адміністративних повноважень. Це суттєво обмежує можливості співпраці у паралельних розслідуваннях.

Інші поширені перешкоди включають:

- Мовні бар'єри або недоліки у внутрішній організації антимонопольних органів, що призводить до відсутності компетентностей для ефективної співпраці.

- Практичні труднощі в координації розслідувань, наприклад, якщо розслідування проходять на різних стадіях між різними залученими органами або якщо виникають труднощі через різні часові пояси.

- Обмеженість ресурсів для подання запитів або відповіді на них, особливо там, де потрібні офіційні канали. Співпраця може бути ресурсозатратною, відволікаючи ресурс страху від інших заходів правозастосування.

Існує відносно мало свідчень про ефективну співпрацю між антимонопольними органами в країнах, що розвиваються, і між органами влади розвинених країн і країн, що розвиваються. Це, зокрема, відображає той факт, що низка юрисдикцій лише нещодавно прийняла закони про конкуренцію і тому забезпечує дотримання своїх законів лише протягом відносно короткого періоду часу. Деякі з них, можливо, ще не почали націлюватися на діяльність картелів як пріоритет у своїх програмах правозастосування. Однак вірно і те, що багато країн, що розвиваються, і нові антимонопольні органи ще не розвинули поточних двосторонніх або багатосторонніх відносин з іншими юрисдикціями, які могли б сприяти співробітництву.

Нові та менш досвідчені режими конкуренції повинні створити надійні

інститути конкуренції та розробити необхідні інструменти та політику для того, щоб стати ефективними правоохоронцями картелів. Поки вони цього не зроблять, вони можуть не мати ресурсів або досвіду, щоб використовувати переваги ширшої співпраці так само, як більш досвідчені юрисдикції [80, с. 33].

Відсутність слідчих повноважень, таких як можливість проводити неоголошені рейди на світанку, перешкоджає здатності органу брати участь у скоординованих рейдах на світанку з іноземними органами влади. Низка країн внесли поправки до своїх законів, щоб привести себе у відповідність до стандартів більш досвідчених юрисдикцій, які теоретично мають розглядатися для спільних вправ зі збору доказів. Аналогічні питання виникають і щодо інформації, яка вважається охопленою адвокатською таємницею в одній юрисдикції, але не в інших юрисдикціях. Кращі практики ОЕСР щодо обміну інформацією надають корисні рекомендації антимонопольним органам у випадках, коли права захисту та правові системи відрізняються (Розділ ІС «Захист юридичної професійної таємниці»). Відсутність повноцінних програм пом'якшення відповідальності корпорацій, про що йшлося вище, також є викликом для ефективного співробітництва у розслідуванні міжнародних картелів.

Як і у будь-якому новому органі влади, кадровий потенціал є викликом. Потрібен час, щоб розвинути необхідні навички та досвід. Навіть там, де антимонопольні органи наділені потужними повноваженнями, наприклад, для примусу до виготовлення документів та проведення раптових перевірок, вони можуть бути ускладнені недосвідченістю та відсутністю інституційної спроможності.

Довіра є центральною для побудови відносин співпраці між органами влади [67, 68]. Брак довіри може бути спричинений слабкою законодавчою базою в країні, яка прагне співпраці, недостатньою прозорістю процедур антимонопольного відомства та недостатніми гарантіями належної правової процедури. Це посилює уявлення про те, що інформація може бути витоком,

що ставить під загрозу розслідування іноземних органів і підбив ефективності їхніх програм боротьби з картелями та пов'язаних з ними інструментів. Може існувати відсутність впевненості в здатності запитуваної країни надати інформацію якості та/або стандарту, необхідної для використання країною запитуючого її у своєму власному розслідуванні. Це вищий ризик з новими органами влади, які ще не встановили необхідних гарантій або не набули достатнього досвіду для обробки таких запитів.

3.2. Роль ОЕСР у сприянні міжнародному співробітництву у справах про конкуренцію

За останні 45 років ОЕСР затвердила низку рекомендацій Ради, які були розроблені та поступово вдосконалювалися Комітетом, що стосуються прямо чи опосередковано міжнародного співробітництва між антимонопольними органами у справах про правозастосування. Хоча чотири з цих інструментів датуються періодом, що охоплюється інвентаризацією, для повноти картини вони були включені в наступний розділ. Розділ також охоплює «Кращі практики Комітету 2005 року щодо обміну інформацією між антимонопольними органами у справах про жорсткий картель».

З самого початку свого існування ОЕСР та її Комітет з питань конкуренції взяли на себе провідну роль у формуванні поточних рамок міжнародного співробітництва у сфері дотримання конкуренції. Інструменти, передовий досвід та круглі столи з питань політики не лише слугували зразком та натхненням для національних ініціатив, але й слугували основним рушієм для сприяння співробітництву в глобальному масштабі. ОЕСР та її Комітет з питань конкуренції пропонує представникам змагань з розвинених країн та країн з перехідною економікою унікальну платформу для моніторингу стану міжнародного співробітництва та розробки нових рішень для підвищення його ефективності. Робота Комітету ґрунтується на підтримці професійного Секретаріату та загальноурядовому підході Організації, що використовує

знання та досвід міжнародного співробітництва, які доступні через інші Комітети ОЕСР.

У майбутньому Комітет з питань конкуренції ОЕСР вирішив зосередити свою подальшу роботу на двох стратегічних темах, і міжнародне співробітництво у сфері дотримання конкуренції є однією з них. Робота з міжнародного співробітництва залишається в основі діяльності Комітету та його робочих груп і сприятиме формуванню нових моделей співробітництва в інтересах як правоохоронців, так і бізнесу. Проєкти міжнародного співробітництва спрямовані на вивчення та обмін досвідом та ідеями міжнародного співробітництва між антимонопольними агентствами з метою його вдосконалення; вивчення обґрунтування політики міжнародного співробітництва; розглядаючи відносні переваги різних форм співробітництва, уроки з співробітництва в інших сферах політики; виявлення обмежень для розширення співробітництва та аналіз досвіду за останні 17 років прийняття Рекомендації Ради ЄС щодо співробітництва між країнами-членами щодо антиконкурентної практики, що впливає на міжнародну торгівлю, та перевірка наявності сфер, у яких необхідно вдосконалити.

Ключові питання, які будуть розглянуті протягом наступних 18 місяців, включають наступні питання: Які існують види міжнародного співробітництва? У чому цінність міжнародного співробітництва? Які зміни відбулися у співробітництві після видання Рекомендації 1995 року? Яка роль ОЕСР? Які є стримуючі фактори для подальшої співпраці?

Перша Рекомендація про міжнародне співробітництво у справах про виконавче провадження датується 1967 роком (ОЕСР, 1967 р.). Цей перший документ, визнаючи, що повноваження антимонопольних органів щодо співробітництва є обмеженими, закликав країни-члени: а) повідомляти інші країни про розслідування, що стосується їхніх важливих інтересів, і б) координувати свої відповідні дії, коли більше ніж одна юрисдикція розглядає одну й ту саму справу, та в) надавати один одному будь-яку інформацію про антиконкурентні дії. У Рекомендації визнається, що антимонопольні органи

повинні діяти в межах чинного національного законодавства і що Рекомендація не повинна тлумачитися як така, що впливає на національний суверенітет та екстериторіальне застосування національних законів про конкуренцію.

У 1973 році Рада ЄС прийняла нову Рекомендацію [75], яка, відповідно до попередньої версії, визнала, що необхідне більш тісне співробітництво між країнами-членами. З метою полегшення вирішення транскордонних справ вона рекомендує країнам-членам запровадити на добровільній основі процедуру консультацій у випадках, коли антиконкурентні дії бізнесу в іноземних юрисдикціях зачіпають інтереси країни-члена. Якщо консультація не приведе до задовільного рішення, питання може бути винесено на розгляд Комітету для примирення. Цей механізм вирішення спорів досі ніколи не використовувався.

У 1979 р була прийнята нова редакція Рекомендації [74], що скасовує попередні дві рекомендації 1967 і 1973 рр. Рекомендація 1979 року об'єднала дві попередні і розділена на дві частини. Перший стосується повідомлення, обміну інформацією та координації дій, коли країна-член вирішує вжити правозастосовних заходів, які можуть вплинути на інтереси іншої країни-члена (країн). Друга частина Рекомендації стосується процедур консультацій та примирення, коли країна-член вважає, що антиконкурентні дії фірм, розташованих в іншій країні-члені (країнах), можуть вплинути на її важливі інтереси.

Рекомендація 1979 року була замінена в 1986 році новою версією [73], яка, крім положення тексту 1979 року, включає в додаток набір «Керівних принципів», які призначені для уточнення процедур, викладених в Рекомендації щодо повідомлення, обміну інформацією, консультацій і координації. Керівні принципи були вдосконалені Комітетом у 1995 році [72], коли Рада прийняла останню рекомендацію щодо міжнародного співробітництва [75]. У новій редакції не було суттєвих змін до самої рекомендації, лише до Додатку. Наприклад, Чилі та Мексика нещодавно

внесли поправки до свого законодавства про конкуренцію (у 2009 та 2010 роках відповідно), які покращили їхні повноваження щодо розслідування, включаючи можливість проводити раптові перевірки. Рекомендація про співробітництво 1995 року діє і сьогодні.

Рекомендація 1998 року щодо жорстких картелів [71] стала першим випадком, коли ОЕСР визначила та засудила особливий вид антиконкурентної поведінки. Очікувалося, що Рекомендація сприятиме ефективному функціонуванню міжнародних ринків шляхом сприяння, серед іншого, співпраці між країнами-членами та країнами, що не є членами ЄС. Перша частина Рекомендації щодо картелів 1998 року передбачає, що країни-члени повинні забезпечити, щоб їхнє конкурентне законодавство ефективно зупиняло та стримувало жорсткі картелі. У другій частині Рекомендації наголошується на спільному інтересі країн-членів у запобіганні жорстким картелям і викладено принципи щодо «коли» і «як» співпрацювати щодо жорстких картелів.

Рекомендація запрошує країни-члени вдосконалити співробітництво за допомогою принципів позитивного співтовариства, згідно з якими одна країна може вимагати від іншої країни виправлення антиконкурентної поведінки, яка негативно впливає на обидві країни. Вона визнає, що взаємна зацікавленість країн-членів у запобіганні жорстким картелям вимагає співпраці, яка може включати обмін документами та інформацією, що є в їхньому розпорядженні, з іноземними антимонопольними органами. Вона також визнає переваги допомоги слідчим у зборі документів та інформації від імені іноземного органу. Рекомендація також заохочує розгляд перешкод для ефективного співробітництва щодо жорстких картелів та розгляд дій, включаючи національне законодавство та/або двосторонні чи багатосторонні угоди чи інші інструменти, з метою їх усунення або зменшення.

У Рекомендації розглядаються всі етапи процесу розгляду злиттів, включаючи визначення порогових значень для встановлення юрисдикції щодо міжнародних злиттів, вимоги до повідомлень, прозорість процесу розгляду

злиттів, процедурну справедливість, захист конфіденційної ділової інформації, а також координацію та співпрацю між антимонопольними органами. Вона також закликала країни-члени забезпечити, щоб антимонопольні органи мали достатні повноваження для проведення ефективного та результативного розгляду злиттів, а також для ефективної співпраці та координації з іншими антимонопольними органами у розгляді транснаціональних злиттів. Були надані рекомендації щодо: а) процедур повідомлення та перегляду, б) координація і співробітництво, в) ресурси і повноваження антимонопольних органів, г) періодичний огляд, д) визначення.

Рекомендація 2005 року щодо перегляду злиттів [69] виникла з бажання консолідувати та відобразити широкомасштабну роботу з контролю за злиттям, а також врахувати важливу роботу інших міжнародних органів у цій сфері, зокрема Міжнародної мережі конкуренції (ICN). Наприклад, у тексті перелічені нові обставини, за яких повідомлення було б доцільним, включаючи можливість засобів правового захисту, які б вимагали або забороняли поведінку на території іншої країни-члена. Він також включає новий розділ про координацію одночасних розслідувань і проваджень, в якому зазначено, що така координація повинна здійснюватися в кожному конкретному випадку і повинна включати повідомлення про відповідні періоди часу і графіки, обмін інформацією відповідно до національного законодавства про конфіденційність, а також координацію переговорів і впровадження засобів правового захисту. Він також вводить новий опис різних засобів, за допомогою яких інформація може надаватися одним антимонопольним агентством іншому, включаючи отримання інформації в обов'язковому порядку. Як і у випадку з паралельними розслідуваннями, було зазначено, що така співпраця має здійснюватися в кожному конкретному випадку за допомогою відповідно до чинного національного законодавства агенції, що надає допомогу.

Мета полягала в тому, щоб створити єдиний документ, у якому були б викладені міжнародно визнані найкращі практики щодо процесу розгляду

злиттів, включаючи співпрацю між антимонопольними органами під час розгляду угод про злиття. Частина В Рекомендації присвячена, зокрема, координації та співробітництву у справах про транскордонне злиття. Зокрема, вона закликає країни-члени співпрацювати та координувати свої огляди транснаціональних злиттів з метою уникнення невідповідностей. Країнам-членам рекомендується розглянути дії, включаючи національне законодавство, а також двосторонні та багатосторонні угоди або інші інструменти, за допомогою яких вони можуть усунути або зменшити перешкоди для співробітництва та координації.

Розглянемо кращі практики офіційного обміну інформацією між антимонопольними органами в рамках жорстких розслідувань картелів.

У 2004 році Комітет розпочав розробку набору найкращих практик для офіційного обміну інформацією під час розслідувань картелів. У жовтні 2005 року було прийнято остаточну версію Кращих практик щодо формального обміну інформацією під час розслідувань картелів [65]. Найкращі практики 2005 року були спрямовані на визначення гарантій, які країни-члени повинні розглянути можливість застосування, коли вони дозволяють антимонопольним органам обмінюватися конфіденційною інформацією під час розслідувань картелів. Визначаючи відповідні гарантії для обміну інформацією, Кращі практики 2005 року допомагають країнам-членам усунути перешкоди на шляху до ефективного співробітництва шляхом надання дозволу на обмін конфіденційною інформацією в рамках розслідувань картелів.

Кращі практики 2005 року базувалися на таких принципах:

– Міжнародні договори або національне законодавство, що уповноважують орган з питань конкуренції обмінюватися конфіденційною інформацією за певних обставин, повинні передбачати гарантії захисту конфіденційності інформації, якою обмінюються. З іншого боку, такі гарантії не повинні застосовуватися у випадках, коли антимонопольні органи обмінюються інформацією, на яку не поширюються обмеження

конфіденційності національного законодавства.

– Країни-члени в цілому повинні підтримувати обмін інформацією під час розслідувань картелів. Однак вона завжди повинна бути на розсуд запитуваної юрисдикції надавати запитувану інформацію в конкретному випадку або надавати її лише за умови дотримання умов, і не повинно бути обов'язку діяти за таким запитом. Наприклад, країна може відхилити запит на інформацію, оскільки виконання запиту порушить національне законодавство або суперечитиме державній політиці запитуваної юрисдикції.

– Ініціюючи обмін інформацією, юрисдикції повинні діяти з необхідною гнучкістю у світлі обставин кожної справи. Вони повинні розглянути можливість проведення первинних консультацій, наприклад, для оцінки здатності юрисдикції, яка отримує запит на інформацію, зберігати конфіденційність інформації в запиті, а також конфіденційність інформації, якою обмінюються.

– Відповідні гарантії повинні застосовуватися в юрисдикції, що запитує, коли вона використовує інформацію, якою обмінюються. У цьому контексті Найкращі практики стосуються, зокрема, використання обмінної інформації для інших цілей правоохоронних органів у сфері публічного правозастосування, розкриття інформації третім сторонам та зусиль щодо уникнення несанкціонованого розголошення.

– Обмін інформацією повинен забезпечувати гарантії прав сторін відповідно до законодавства країн-членів. У «Кращих практиках» окремо згадуються привілей юридичної професії та привілей проти самозвинувачення. У цьому контексті країнам-членам може довестися необхідність враховувати відмінності в характері санкцій за порушення законодавства про конкуренцію щодо жорстких картелів у різних юрисдикціях.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити висновки:

1. Конкурентна політика – це система правових, державних, організаційних, економічних, та адміністративних заходів, впроваджених задля формування конкурентного середовища, захист та заохочення конкуренції та має на меті боротьбу з зловживанням монопольним становищем на ринках. Антимонопольна політика є ваговою складовою державної конкурентної політики, мета якої покладена у запобіганні, обмеженні та ліквідації монопольної діяльності та покращення конкуренції. Завдання, пов'язані з конкурентною політикою, виконуються не лише А.М.К.У та Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, але й іншими державними органами управління.

2. А.М.К.У є державним органом із особливим статусом, метою якого є державний захист конкуренції в країні. Головною метою А.М.К.У є забезпечення державного захисту в підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель. А.М.К.У був уповноважений припинити дії, що порушують Закон про захист економічної конкуренції. Комітет розкриває справи на підставі поданих йому заяв та накладає штрафи. Однак розмір накладених та сплачених штрафів суттєво відрізняється, що вказує на проблеми у реалізації конкурентної політики. А.М.К.У пройшов шлях формування та розвитку, який умовно поділяється на чотири етапи. Кожен з них відповідає стратегії поведінки потрібної для впровадження ринкової економіки у реалії України з пострадянських часів. Нормативно-правова база, що сприяє роботі А.М.К.У, є досить громіздкою і складається із законів та нормативно-правових актів. Кожен із цих елементів допомагає підтримувати здорову конкуренцію на українських ринках.

3. В умовах воєнного стану багато напрямів діяльності Антимонопольного Комітету України поставлено на паузу, натомість фокус

зміщується на надання державної допомоги та актуалізацію нормативно-правових актів. Тільки у 2022 р. Комітет прийняв 16 рішень у сфері державної допомоги, після чого розгляд повідомлень та справ про державну допомогу був призупинений у зв'язку з внесенням змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень під час дії правового режиму воєнного стану.

Рішення щодо призупинення дії окремих статей Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» було прийнято на початку великомасштабного вторгнення російської федерації для прискорення процесів фінансування важливих проєктів. Для цього надавачів державної допомоги звільнили від обов'язку повідомляти Антимонопольний комітет України про нову або чинну державну допомогу, а всю державну допомогу, яка надається під час дії воєнного стану, визнано допустимою для конкуренції.

Водночас, навіть з огляду на зміни, запроваджені Законом України «Про внесення зміни до пункту 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень під час дії воєнного стану», надавачам необхідно враховувати умови Угоди про асоціацію під час надання державної допомоги.

З огляду на зазначене надання державної допомоги в Україні має здійснюватися з дотриманням міжнародних зобов'язань України, передбачених Угодою про асоціацію щодо державної допомоги. Із цією метою для забезпечення функціонування національної системи контролю державної допомоги та реалізації повноважень Комітету як Уповноваженого органу з питань державної допомоги є доцільним відновлення функціонування зазначеної системи моніторингу й контролю державної допомоги суб'єктам господарювання шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Враховуючи зупинення дії окремих положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», Комітет зосередив зусилля на виконанні Угоди про асоціацію в частині інших зобов'язань України щодо

державної допомоги.

Протягом 2022-2024 років Комітет активно розробляв нормативно-правові акти, здійснював їх супроводження під час погодження із заінтересованими органами виконавчої влади та під час розгляду Урядом. З метою узгодження національного законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання з *acquis* ЄС необхідне подальше удосконалення нормативно-правової бази.

Вкрай важливим залишається вдосконалення наявних прогалин щодо практичного застосування європейських норм та правил надання, проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та контролю за допустимістю державної допомоги для конкуренції в Україні. Подальша підготовка до членства України в ЄС передбачає, зокрема, завершення імплементації положень законодавства ЄС у національне законодавство про державну допомогу суб'єктам господарювання.

4. Встановлено, що норми антимонопольного законодавства промислово розвинених країн характеризуються значною схожістю. Проте кожна країна має свої особливості в антимонопольному законодавстві. Українське антимонопольне законодавство створювалося з використанням світового досвіду та з урахуванням специфічних факторів, що об'єктивно існують в Україні. Антимонопольне законодавство України є подібним до західноєвропейського. Українське антимонопольне законодавство, порівняно з антимонопольними законодавствами промисловорозвинутих держав, доволі молоде. Можливими напрямками вдосконалення правових та організаційних механізмів антимонопольного регулювання в Україні можуть бути: удосконалення термінологічного ряду базових законів антимонопольного законодавства; створення окремого органу, який би займався попередженням та розслідуванням порушень у сфері конкуренції; передача повноважень щодо складання протоколів про адміністративні порушення, накладання штрафів за порушення антимонопольного законодавства від АМКУ до органів правосуддя.

5. Оновлені антимонопольні закони повинні сприяти розробці норм та положень, які забезпечують прозорість антимонопольних розслідувань антимонопольним органом, для компаній та професіоналів самостійно оцінювати наслідки концентрації, одноосібних та колективних дій на ринку. Важливо дотримуватись керівних принципів антимонопольного регулювання товарних ринків у контексті міжнародного досвіду. Ці сфери охоплюють основні типи антиконкурентної ділової практики на сучасному етапі розвитку антимонопольного законодавства та складають пакет заходів, спрямованих на: запобігання та стримування узгоджених антиконкурентних заходів; Запобігання зловживанню монополюючим домінуванням на ринку; Контроль економічної концентрації господарюючих суб'єктів. Потребують удосконалення з погляду антимонопольного регулювання такі форми державного втручання в ринкові відносини: фінансування та погашення боргових зобов'язань, державна допомога, державні гарантії, низькі відсотки надання кредитів, податкові пільги тощо. Адже в них можливі чинники, які можуть спотворити конкуренцію, що, усвою чергу, може негативно вплинути на економіку України загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лагутін В. Д. Конкурентна політика держави: механізм реалізації. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2016. №4. С. 22-37.
2. Куліш Л. П. Конкурентна політика у системі інструментів державного регулювання економіки. Економіка і держава. 2019. №1. С. 126-131. doi. 10.32702/2306-6806.2019.1.126
3. Шелудько Е. І. Конкурентна політика як інструмент покращення функціонування ринків промислової продукції. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2020. №1. С. 86-92. doi.org/10.32840/1814-1161/2020-1-14
4. Романенко В. Конкурентна політика та конкурентоспроможність національної економіки. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2016. №3. С. 5-16.
5. Щербакова Т. А. Модифікація конкурентної політики за умови трансформації економічних відносин. Економіка України. 2016. №4. С. 45-56
6. Вертелева О. В. Вектори вдосконалення державного контролю за монопольним ціноутворенням. Економічна теорія та право. 2020. №1. С. 74-97. doi: 10.31359/2411-5584-2020-40-1-74
7. Герасименко А. Г., Нестерець А. О. Вплив інформаційної асиметрії на конкуренцію. Економічний вісник. 2019. №3. С. 25-32. doi.org/10.33271/ev/67.025
8. Филюк Г. М. Високий рівень монополізації української економіки – бар'єр на шляху підвищення рівня її конкурентоспроможності. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. 2015. Вип. 10. С. 102-109.
9. Щербак А. В. Національна конкурентна політика – шлях до ефективної економіки України. Економіка і прогнозування. 2020. №1. С. 32-46. doi.org/10.15407/eip2020.01.032

10. Norman, G., Pepall, L. (2000). Profitable Mergers in a Cournot Model of Spatial Competition. *Southern Economic Journal*. Vol. 66. N. 3. P. 667-681. doi:10.2307/1061431
11. Basant, R., Mishra, P. (2019). Impact of Vertical Integration on Market Power in Indian Manufacturing Sector During the Post-Reform Period. *Journal of Industry, Competition and Trade*. Vol. 19. P. 561-581. doi.org/10.1007/s10842-019-00294-4
12. Mantzari D. (2020). Interim Measures in EU Competition Cases: Origins, Evolution, and Implications for Digital Markets. *Journal of European Competition Law & Practice*. Vol. 11. Issue 9. P. 487-498. doi.org/10.1093/jeclap/lraa045
13. Борисенко З. М. Конкурентна політика держави як фактор розвитку економіки України : монографія К. : Таксон, 2004. 322 с.
14. Лагутін В. Д., Бакалінська О. О., Вертелева О. В. та ін. Конкуренція і конкурентна політика: категорії та поняття К. : КНТЕУ, 2009. 320 с.
15. Про природні монополії : Закон України від 20.04.2000 № 1682-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text>
16. Ясько Ю. І. Інституційне забезпечення конкурентної політики держави. *Інвестиції: практика та досвід*, 2020. №19. С.74-79.
17. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993р. №3660-XII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
18. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. №2210-III <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
19. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 №236/96-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>
20. Про природні монополії : Закон України від 20.04.2000 № 1682-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text>
21. Про положення про територіальне відділення Антимонопольного

комітету України: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 23.02.2001N 32-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0291-01#Text>

22. Про Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 19.02.2002 № 33-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-02#Text>

23. Про положення про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 19.02.2002 № 33-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-02#Text>

24. Про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 12.02.2002 № 26-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0238-02#Text>

25. Про методику визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку від 05.03.2002 № 49-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02#Text>

26. Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 219. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2002-%D0%BF#Text>

27. Про Положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.1995 №135. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/135-95-%D0%BF#Text>

28. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. №3660-ХІІ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>

29. Завдання та повноваження Офіційний веб-сайт Антимонопольного комітету України. <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zavdannya-ta-povnovazhennya>

30. Звіт Антимонопольного комітету України за 2014 рік від

12.03.2015. <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2014>

31. Звіт Антимонопольного комітету України за 2015 рік від 14.03.2016. <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2015>

32. Звіт Антимонопольного комітету України за 2016 рік від 14.03.2017. <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2016>

33. Звіт Антимонопольного комітету України за 2017 рік від 28.02.2018. <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2017>

34. Звіт Антимонопольного комітету України за 2018 рік від 12.03.2019. <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2018>

35. Звіт Антимонопольного комітету України за 2019 рік від 12.03.2020. <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2019>

36. Швидка Т. І. Зарубіжний досвід антимонопольної політики та перспективи реформування вітчизняного конкурентного законодавства в умовах глобалізації. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2018. №33. С.107-110.

37. Корольова В. В., Санько Д. П. Зарубіжний досвід антимонопольного регулювання: перспективи для України. Правничий вісник Університету «КРОК». 2017. №29. С.34-42.

38. Угода про асоціацію між Україною та ЄС URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

39. Світовий досвід інституційного забезпечення діяльності конкурентних відомств. Сучасні тенденції та перспективи розвитку економіки та менеджменту в ХХІ сторіччі: зб. матеріалів I Всеукр. студентської наук.-практ. конф. з міжнародною участю 22 грудня 2020 р. К., 2020. С.107-110.

40. Конкурентна політика держави за умов глобальних трансформацій. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка, 2020. №2. С. 52-61.

41. Сидоренко Н. Як АМКУ адаптував свою роботу до умов воєнного стану. Юридична практика. 20.05.22. https://lcf.ua/thought-leadership/antitrust-law/yak-amku-adaptuvav-svoyu-robotu-do-umov-voyennogo-stanu/#_ftn1

42. Рекомендаційні роз'яснення АМКУ щодо концентрацій та узгоджених дій під час дії воєнного стану.

<https://www.facebook.com/100064680097378/posts/346747337491267/?d=n>

43. Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»: Закон України від 13 квітня 2022 року № 2175-ІХ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2175-20#Text>

44. Про допустиму державну допомогу: роз'яснення АМКУ. <https://amcu.gov.ua/npas/rozyasnennya-z-pitan-zakonodavstva-u-sferi-derzhavnoyi-dopomogi?v=62595db069d3e>

45. Роз'яснення АМКУ з питань законодавства у сфері державної допомоги від 15.04.2022 № 1-pp/ДД. <https://amcu.gov.ua/npas/rozyasnennya-z-pitan-zakonodavstva-u-sferi-derzhavnoyi-dopomogi?v=62595db069d3e>

46. Дані із ВІ Prozorro станом на 10 травня 2022 року. <https://bi.prozorro.org/sense/app/fba3f2f2-cf55-40a0-a79f-b74f5ce947c2/sheet/ECFmFj/state/analysis>

47. Звіт за результатами роботи АМКУ в 2021 році. <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/ccb/c10/627ccb10ef3d640199715.pdf>

48. Проект постанови КМУ «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги в галузі авіації». <https://amcu.gov.ua/news/aviacijna-galuz-shvaleno-proyekt-postanovi-kmu-pro-zatverdzhennya-kriteriyiv-ocinki-dopustimosti-derzhdopomogi>

49. Роз'яснення АМКУ щодо поширення дії Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» на суб'єктів господарювання, які є теплогенеруючими організаціями від 16.06.2022 № 2-pp/дд. <https://amcu.gov.ua/npas/shchodo-poshirennya-diyi-zakonu-ukrayini-pro-derzhavnu-dopomogu-subyektam-gospodaryuvannya-na-subyektiv-gospodaryuvannya-yaki-ye-teplogeneruyuchimi-organizaciyami>

50. Роз'яснення АМКУ стосовно застосування законодавства у сфері державної допомоги під час розгляду повідомлень про нову державну

допомогу щодо надання підтримки суб'єктам господарювання у сфері водного та морського транспорту від 14 липня 2022 р. № 3-рр/дд. <https://amcu.gov.ua/npas/stosovno-zastosuvannya-zakonodavstva-u-sferi-derzhavnoyi-dopomogi-pid-chas-rozglyadu-povidomlen-pro-novu-derzhavnu-dopomogu-shchodo-nadannya-pidtrimki-subyektam-gospodaryuvannya-u-sferi-vodno>

51. Роз'яснення Комітету з питань державної допомоги у сфері охорони здоров'я від 31.08.2022 № 4-рр/дд. <https://amcu.gov.ua/npas/rozyasnennya-z-pitan-derzhavnoyi-dopomogi-u-sferi-ohoroni-zdorovya>

52. Роз'яснення від 06 жовтня 2022 р. № 5-рр/дд з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, які надають послуги у сфері теплопостачання. <https://amcu.gov.ua/npas/z-pitan-zastosuvannya-zakonodavstva-u-sferi-derzhavnoyi-dopomogi-subyektam-gospodaryuvannya-yaki-nadayut-poslugi-u-sferi-teplopostachannya>

53. Роз'яснення від 17 листопада 2022 р. № № 6-рр/дд з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги до підтримки, що надається органами місцевого самоврядування суб'єктам господарювання у формі податкових заходів. <https://amcu.gov.ua/npas/z-pitan-zastosuvannya-zakonodavstva-u-sferi-derzhavnoyi-dopomogi-do-pidtrimki-shcho-nadayetsya-organami-miscevogo-samovryaduvannya-subyektam-gospodaryuvannya-u-formi-podatkovih-zahodiv-z-urah>

54. Роз'яснення від 24 листопада 2022 р. № №7-рр/дд з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги для підтримки окремих заходів у сфері фізичної культури і спорту. <https://amcu.gov.ua/npas/z-pitan-zastosuvannya-zakonodavstva-u-sferi-derzhavnoyi-dopomogi-dlya-pidtrimki-okremih-zahodiv-u-sferi-fizichnoyi-kulturi-i-sportu-z-urahuvannyam-vimog-rozporyadzhennya-komitetu-vid-31082022>

55. Роз'яснення від 22.12.2022 № 8-рр/дд у сфері справляння плати за проїзд у громадському транспорті. <https://amcu.gov.ua/npas/z-pitan->

zastosuvannya-zakonodavstva

56. Фефелов О. Діяльність АМКУ в умовах воєнного стану. Юридична газета. 2023. <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/diyalnist-amku-u-2023-roci-na-shlyahu-realizaciyi-antimonopolnoyi-reformi.html>

57. Serebrisky T. What Do We Know about Competition Agencies in Emerging and Transition Countries? World Bank Policy Research Working Paper 3221, February 2024.

58. "A Framework for the Design and Implementation of Competition Law and Policy", The World Bank and OECD, 1998.

59. Owen, Bruce. 2003. Competition Policy in Latin America. Stanford Institute for Economic Policy Research. Mimeo

60. Atwood J.R. (1992), *Positive Comity – Is It a Positive Step?*, Fordham Corporate Law Institute, p. 79.

61. Dabbah, M. M. (2010), *International Comparative Competition Law*, Cambridge University Press, Cambridge.

62. Gal, M. S. (2011), "International antitrust solutions: Discrete steps or causally linked?", in Drexl et al. (eds.), *More Common Ground for International Competition Law*, Cheltenham, Edward Elgar.

63. European Commission (2003), "Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty", Official Journal L 1, 04.01.2003, p.1-25, <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/regulations.html>.

64. European Commission (2004), "Commission Notice on cooperation within the Network of Competition Authorities", OJ 2004, C 101, 03, <http://eur-lex.europa.eu/johtml.do?uri=oj:c:2004:101:som:en:html>

65. Holmes, P., et al. (2005), "A Taxonomy of International Competition Cooperation Provisions", paper for the International Research and Policy Symposium on Competition Policy for International Development, Growth and Trade, organised by CEPR, Brussels, 9-10 December.

66. ICN (International Competition Network) (2007), Cartels Working

Group, Subgroup 1: general framework, “Co-operation between Competition Agencies in Cartel Investigations”, report to the ICN Annual Conference, Moscow, May.

67. OECD (2012a), “Improving International Co-operation in Cartel Investigations, Contribution from India to the 2012 OECD Global Forum on Competition”, OECD, Paris.

68. OECD (2012b), “Improving International Co-operation in Cartel Investigations, Contribution from South African to the 2012 OECD Global Forum on Competition”, OECD, Paris.

69. OECD (2005), “Recommendation of the Council on Merger Review”, OECD, Paris.

70. OECD (1999), report on “Positive Comity – Making International Markets More Efficient through ‘Positive Comity’ in Competition Law Enforcement”, OECD, Paris.

71. OECD (1998), “Recommendation concerning Effective Action against Hard Core Cartels”, OECD, Paris.

72. OECD (1995), “Recommendation of the Council concerning Co-operation between Member Countries on Anticompetitive Practices Affecting International Trade”, OECD, Paris.

73. OECD (1986), “Recommendation concerning Co-operation between Member Countries on Restrictive Business Practices Affecting International Trade”, OECD, Paris.

74. OECD (1979), “Recommendation concerning Co-operation between Member Countries on Restrictive Business Practices Affecting International Trade”, OECD, Paris.

75. OECD (1973), “Recommendation Concerning a Consultation and Conciliation Procedure on Restrictive Business Practices Affecting International Trade”, OECD, Paris.

76. OECD (1967), “Council Recommendation concerning Co-operation between Member Countries on Restrictive Business Practices Affecting

International Trade”, OECD, Paris.

77. Papadopoulos, A. S. (2010), *The International Dimension of EU Competition Law and Policy*, Cambridge University Press, Cambridge.

78. Solano, O. and A. Sennekamp (2006), “Competition Provisions in Regional Trade Agreements”, *OECD Trade Policy Working Papers*, No. 31, OECD Publishing, Paris.

79. Stephan, P. B. (2005), “Global Governance, Antitrust and the Limits of International Cooperation”, Vol. 38, *Cornell International Law Journal*, pp. 173, 209.

80. UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) (2011), “Review of the Experience Gained so far in Enforcement Co-operation, Including at the Regional Level”, TD/B/CJ/CLP/10.

81. Varney, C. A. (2011), “Remarks on the Occasion of the Signing of the Memorandum of Understanding Antitrust Cooperation”, Antitrust Division, U.S. Department of Justice, 27 July.